

Van der Woerd – Van Foreest

door
B. de Keijzer

Inleiding

In 1285 werd Floris van der Woerd genoemd als één van de borgen voor Gijsbert IV van Amstel.¹ Om de familieverwantschap tussen beide heren vast te stellen was het nodig meer inzicht te krijgen in de familie Van der Woerd.² Er werd daartoe een verkennend onderzoek uitgevoerd met als resultaat dat de verwantschap tussen Floris van der Woerd en Gijsbert IV van Amstel zou moeten lopen via de familie Van Teylingen en dat zij verwant waren in de vierde graad (neven). Hierbij bleef er enige onzekerheid bestaan omdat de familie Van der Woerd in de relevante tijdsperiode geen aantoonbaar leengoed bezat van de familie Van Teylingen, maar evengoed kan er sprake van zijn dat men begiftigd was met allodiale goederen die in de oorkonden meestal niet worden genoemd. Daar staat tegenover dat Hendrik van der Woerd de abdis van Leeuwenhorst, Christina van Teylingen, in 1322 zijn tante noemt.³ Het een en ander leidde tot de conclusie dat de moeder van Floris van der Woerd een dochter moet zijn geweest van Willem van Teylingen (1205-1243).⁴ In dat kader is het verklaarbaar dat in 1292 Floris van der Woerd en zijn zoon, Floris van der Woerd, borgen (kunnen) zijn voor Dirk II, heer van Brederode.⁵

Emmen, 2021 (1 juni).⁶

Nieuwe inzichten

In de publicatie de ‘Borgen’ onderscheidde ik achtereenvolgens vier generaties met de naam Floris van der Woerd, die ik de rangnummers I t/m IV heb gegeven en daaraan data heb gekoppeld met hun optreden in de beschikbare oorkonden waarbij de moeilijkheid was dat alleen bij de laatst genoemde Floris van Woerd, die op 30 maart 1304 bij Zierikzee is gesneuveld, vermeld is dat hij op dat moment ridder was.⁷ Bij het nagaan van de data in relatie tot Floris van Brederode en diens zoon Dirk van der Doortoge, die eveneens in 1292 borg zijn voor Dirk II, heer van Brederode, bleek dat hun levensdata niet geheel synchroon liepen met die van vader en zoon Van der Woerd. Bovendien heb ik – achteraf gezien – de akte van 24 november 1306,⁸ waarin valt te lezen ‘dat de

---

¹ B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden* (Rotterdam, 2011), blz. 10.

² De Keijzer, Borgen, blz. 33-35.

³ NA, Archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 63, d.d. 19-1-1322. Vgl. De Keijzer, Borgen, blz. 35. Hier foutief het jaartal 1332 genoemd.

⁴ De Keijzer, Borgen, blz. 33-35.

⁵ OHZ IV no. 2688-2689, d.d. 6-2-1292.

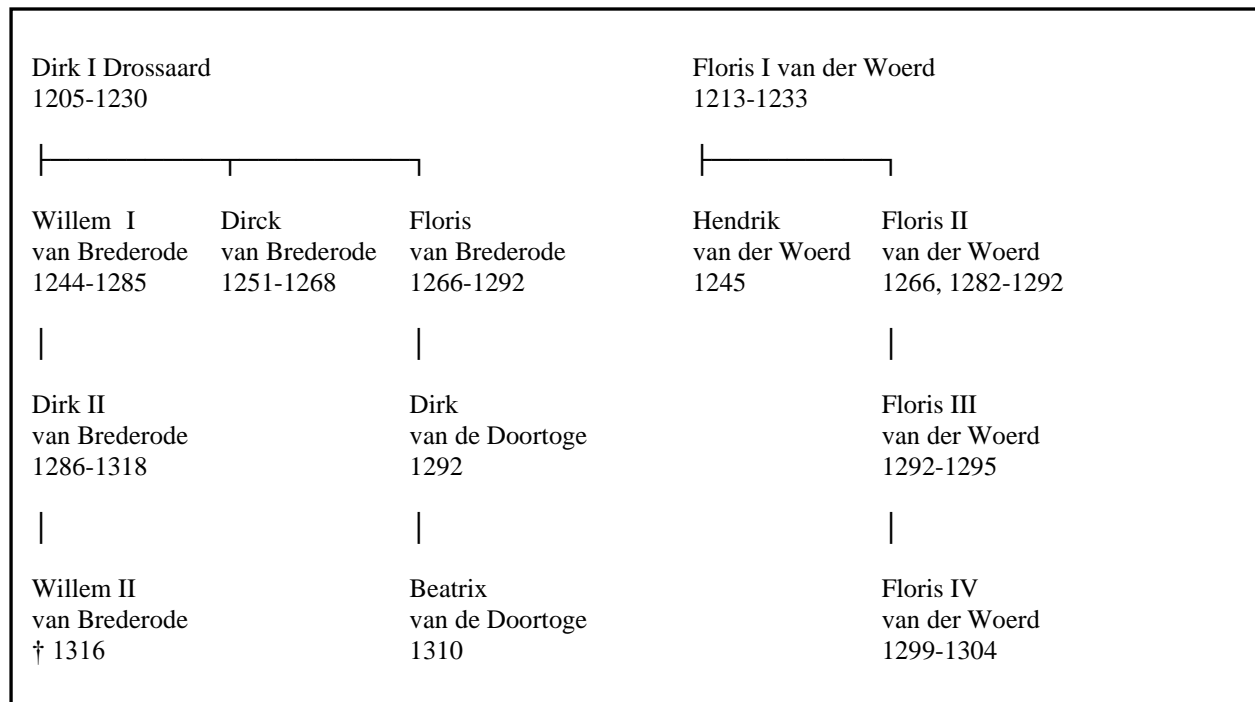
⁶ Deze nieuwe versie is afgesloten op 12 augustus 2024. Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

⁷ De Keijzer, Borgen, blz. 33-35. Het onderscheid tussen ridder en knaap kon dus voor 1304 niet gemaakt worden.

⁸ Van Mieris II, blz. 59, d.d. 24-11-1306; Henri Obreen, De heren van Putten en van Strijen, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 50 (1932), kolom 323;

heer van Put ende Stryen in den oorlogh tegens de Vlaemingen verlooren hadde Haeren Florense van der Woert, Haeren Henricke van Zulen, ridderen, die beyden synre moeyen kinderen waeren ende vyfenveertig knaepen wt synen lande etc.’ destijds bij het onderzoek naar de genealogie Van der Woerd niet op voldoende waarde geschat. Aldus voldoende reden om de genealogie opnieuw onder de loep te nemen en tevens de zijtak Van Foreest erbij op te nemen met dien verstande dat over deze familie zoveel is gepubliceerd dat deze summier aan de orde komt en voornamelijk naar het boek over deze familie wordt verwezen.⁹ Opmerkelijk is dat over de hoofdtak alleen zijdelings is gepubliceerd,¹⁰ terwijl over de zijtak – zoals gezegd – juist veel is gepubliceerd.¹¹

Voor het vaststellen van de vier opeenvolgende generaties met de naam Floris van der Woerd bleek dat de genealogie Van Brederode een goed referentiekader bood en tevens de plaatsbepaling van de eenmalig (1245) in de oorkonden voorkomende Hendrik van der Woerd opleverde.¹² Dit valt het beste aan te tonen aan de hand van een vereenvoudigd genealogische overzicht van beide families (geneagram 1).

Geneagram 1. De families Van Brederode en Van der Woerd.

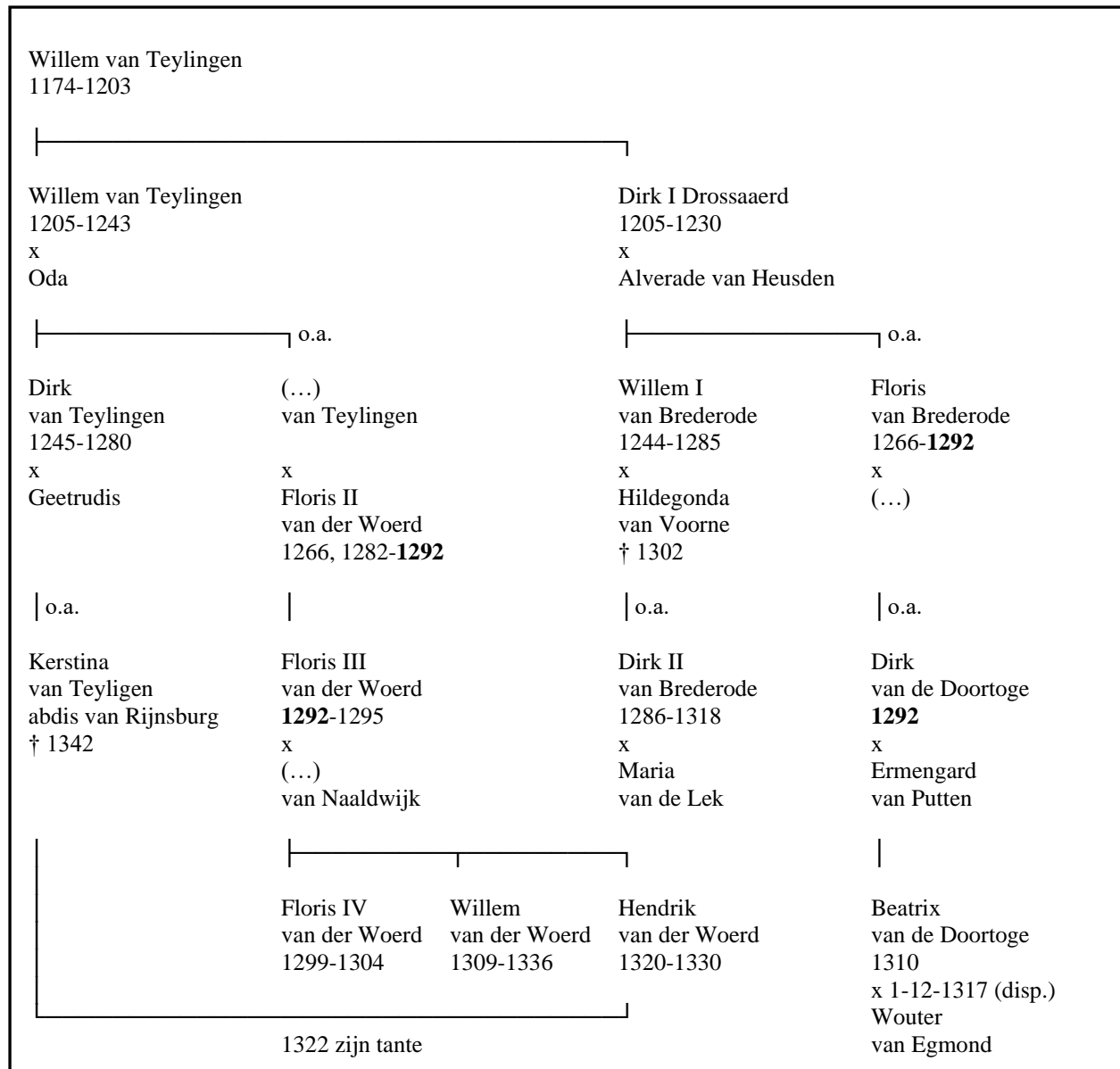
⁹ F.A. Foreest, *Het oude geslacht van Foreest* (Assen, 1950). In deze publicatie zijn foto's van veel zegels te vinden.

¹⁰ W.A. Beelaerts van Blokland, De bakermat van het geslacht van Foreest, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 53 (1935), kolom 172-176, 200-202, 266.

¹¹ Ned. Adelsboek jrg. 6 (1908), blz. 125 e.v.; W.A. Beelaerts van Blokland, De eerste generatiën van het geslacht van Foreest, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 36 (1918), kolom 211-214; W.A. Beelaerts van Blokland, De bakermat van het geslacht van Foreest, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 53 (1935), kolom 171-178, 200-202; H.A. van Foreest, Foreest en Hodenpijl, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 74 (1957), kolom 187 e.v., 234 e.v.; H.A. Foreest, Het huis van Foreest te Koudekerk aan de Rijn, in: *Holland, regionaal-historisch tijdschrift* jrg. 11 (1979); Ned. Adelsboek jrg. 73 (1982), blz. 316.

¹² OHZ no. 662, d.d. 20-4-1245.

De borgstelling in 1292 van vader en zoon Van der Woerd voor Dirk II, heer van Brederode, valt nu als volgt in beeld te brengen, waarbij Floris II van der Woerd een aanverwant in de 5^e graad, en zijn zoon, Floris III van der Woerd, een bloedverwant in de 6^e graad (achterneef) is (geneagram 2). Deze vaststelling loopt geheel in de pas met de theorievorming over het optreden van borgen.¹³

Geneagram 2. De borgen (1292) voor Dirk II, heer van Brederode.

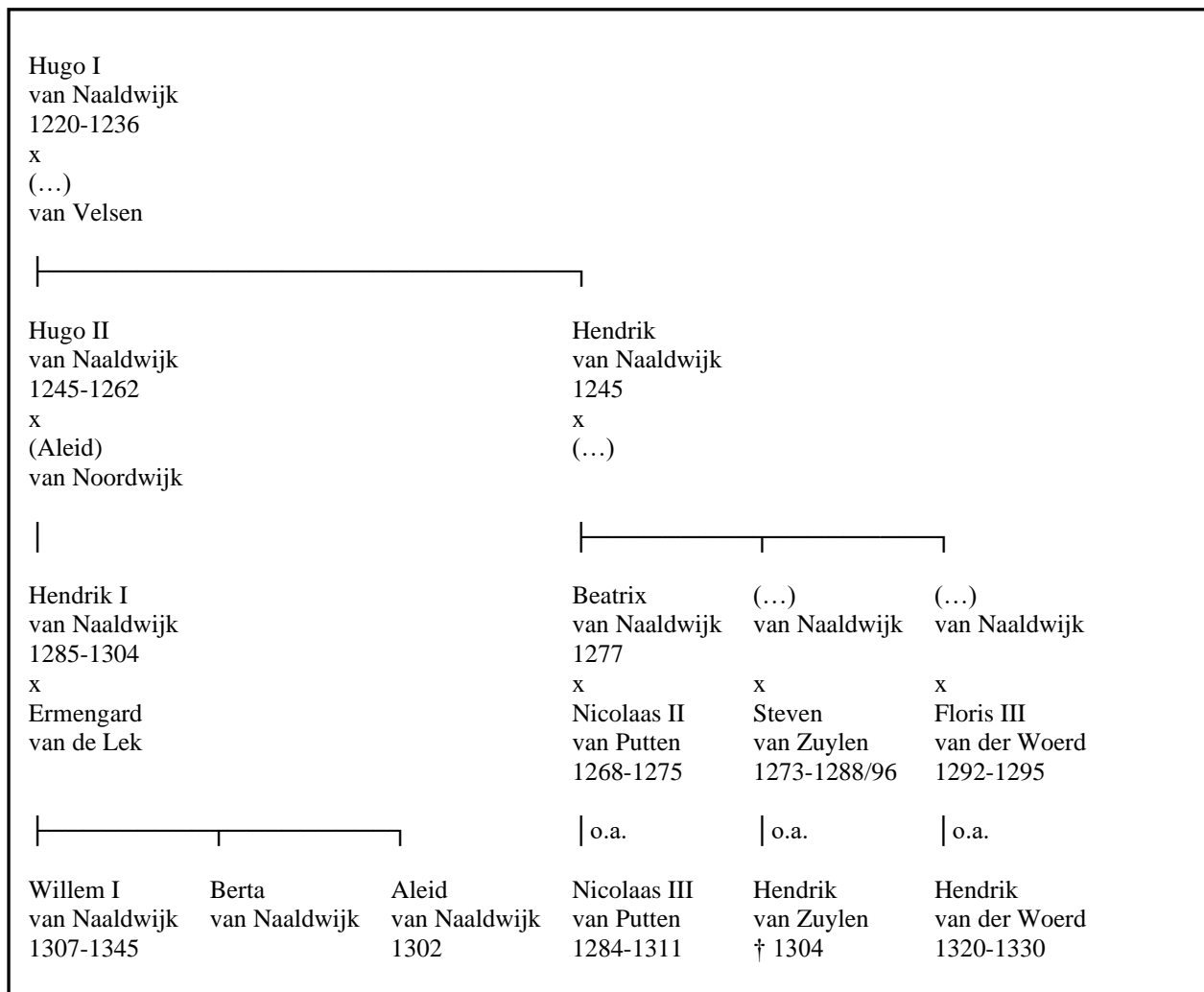
In ‘De Borgen’ is de vrouw van Floris III van der Woerd, zonder nadere uitleg, aangeduid als afkomstig uit het geslacht Van Naaldwijk.¹⁴ Haar voornaam is onbekend, maar zij blijkt in 1309 nog in leven te zijn. Waarschijnlijk was er een kwestie gerezen over de boedelscheiding, want op

¹³ De Keijzer, De Borgen, blz. 16, 92.

¹⁴ De Keijzer, De Borgen, blz. 34 (tabel V).

16 juni 1309 deden heer Nicolaas van Putten en heer Willem van Naaldwijk uitspraak tussen ‘joncfrouw van der Woerd’ en haar zoon Willem van der Woerd, waarbij zij haar lijftocht, dat haar rechtmatig is aangekomen, zal behouden. De inboedel en de beesten zullen zij samen delen, terwijl zij verder haar zoon alle schulden zal kwijtschelden.¹⁵

De bemoeienis van heer Willem van Naaldwijk in deze kwestie is aanleiding geweest te veronderstellen dat de vrouw van Floris III van der Woerd familie van hem is. De rol van heer Nicolaas van Putten wordt duidelijk in een oorkonde van een kleine drie jaar eerder (hiervoor al aangehaald), waarin de heer Van Putten en Strijen op 24 november 1306 verklaarde dat in de oorlog tegen de Vlamingen heer Floris van der Woerd, heer Hendrik van Zuylen, ridders, die beide ‘synre moeyen kinderen waeren’, evenals vijfenveertig knapen uit zijn rechtsgebied gesneuveld waren.¹⁶

Geneagram 3. De verwantschap tussen de families Van Naaldwijk, Van Putten, Van Zuylen en Van der Woerd.

¹⁵ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 30, d.d. 16-6-1309; Ernsting, Oorkonden Putten en Strijen, regest 76, d.d. 16-6-1309.

¹⁶ Van Mieris II, blz. 59, d.d. 24-11-1306.

In de hiervoor genoemde oorkonde wordt gerefereerd naar de noodlottige slag op Duiveland, die plaats vond op 20 maart 1304. Kort daarvoor was heer Nicolaas van Putten tot ridder geslagen. In de Rijkroniek valt daarover het volgende te lezen: ‘Binnen desen heeft men bestaen, Ridder te maken op de stede Jonchere Willem ende oec mede Her Niclaes, here van Pitte, Ente bastaerde here Witte (van Haamstede)’.¹⁷ Laatstgenoemde verdreef niet lang na de slag de Vlamingen uit Holland, terwijl heer Nicolaas van Putten het zuiden van het land zuiverde van Brabantse benden door eerst Waalwijk en daarna Geertruidenberg op hen te veroveren (mei 1304).¹⁸

Het ziet ernaar uit dat Floris IV van der Woerd en Hendrik van Zuylen zich in het gevolg van heer Nicolaas van Putten hebben bevonden, en mogelijk tegelijkertijd met hem tot ridder zijn geslagen. Hij noemt ze beiden kinderen van zijn tantes d.w.z. dat het om neven gaat van moederszijde. Uit deze informatie valt te herleiden dat Floris III van der Woerd (1292-1295) zwager is geweest van zowel Nicolaas II van Putten (1268-1275) als Steven III van Zuylen (1273-1288/96). Vanwege de vernoemingsnaam *Hendrik* bij zowel de familie Van der Woerd als Van Zuylen, alsmede de familierelatie met heer Willem van Naaldwijk (zie hiervoor) komt Hendrik van Naaldwijk, vermeld in 1245 als getuige namens zijn oudere broer heer Hugo van Naaldwijk,¹⁹ in aanmerking als vader van de drie gezusters (geneagram 3).

Unarch van Naaldwijk

Opvallend is dat de heren Van Naaldwijk zich sinds 1220 – gezien hun toenaam – manifesteren als ambachtsheren van Naaldwijk, terwijl er geen beleningen dienaangaande bekend zijn. Daar staat tegenover dat in 1282 Floris II van der Woerd de ambachtsheerlijkheid Naaldwijk in leen had van de grafelijkheid.²⁰ Muller geeft als toelichting daarbij dat ‘De Woert’ het westelijke deel van Naaldwijk omvatte en een afzonderlijk ambacht was.²¹ Dit betekent als we Muller volgen dat de heren Van Naaldwijk het oostelijke deel van Naaldwijk als ambachtsheerlijkheid in bezit (leen) hadden, maar zoals gezegd daarover is niets bekend. De hoge heerlijkheid van Naaldwijk is altijd in het bezit van de graven van Holland geweest totdat het op 25 december 1418 als ‘gift’ in leen is uitgegeven aan Hendrik van Naaldwijk.²²

Mijn visie is dat de lage jurisdictie in gezamenlijk beheer werd gehouden en de revenuen daaruit tussen de grafelijkheid en de ambachtsheer van Naaldwijk werden gedeeld.

Na het overlijden van Unarch (Hendrik)²³ van Naaldwijk, vermeld als getuige in 1156,²⁴ is zijn aandeel vererfd op zijn oudste dochter die met Dirk van Voorne (1173-1189) is getrouwd.²⁵ Terwijl het andere aandeel in ‘des ‘sgraven boezem’ is gebleven. De grafelijkheid zal de familie Van der Woerd, wellicht al voor 1213, er mee hebben beleend, terwijl de heren van Voorne voor het jaar 1220 hun aandeel in leen hebben gegeven aan Hugo (I), die daarna met de toenaam Van Naaldwijk voorkomt.

---

¹⁷ Brill, Rijkroniek van Melis Stoke, blz. 223 (achtste boek, vers 660).

¹⁸ Brill, Rijkroniek van Melis Stoke, blz. 248 (achtste boek, vers 1145 en volgende).

¹⁹ OHZ II no. 662, d.d. 20-4-1245.

²⁰ Muller, Oudste register, blz. 56.

²¹ Muller, Oudste register, blz. 56 (voetnoot 169).

²² Van der Valk, Grafelijke lenen in Naaldwijk (1983), blz. 427 (leen 1).

²³ Kort, Van Naaldwijk, blz. 37-38.

²⁴ OHZ I no. 139/140, d.d. 1156 (Unarch de Nadelwich).

²⁵ Kort, Van Naaldwijk, blz. 36-37.

Nadat Hugo III van Naaldwijk in 1253 en 1255 zijn goederen in Velsen, die hij van zijn moeder had geërfd, had verkocht,²⁶ had hij kennelijk voldoende middelen om voor 800 pond Hollands het ‘goed Hontsele’ te kopen van de heer Van Voorne. Op 6 april 1259 beleende Hendrik, heer van Voorne, zijn neef, heer Hugo van Naaldwijk, ridder, met ‘Hontsele’, en (*het*) *goed, hem (reeds) toekomend, tussen Monster en De Lier, tussen de Maas en de kapel te Wateringen*.²⁷ Niemand heeft het cursief gedeelte van de tekst van deze belening nader beschouwd, maar gezien de begrenzings van het ‘goed’, dat het gehele gebied van Naaldwijk omvat, zal het hier ongetwijfeld gaan om de ambachtsheerlijkheid van Naaldwijk. Uit de leenakte valt tevens te herleiden dat Hugo van Naaldwijk al voor 1256 beleend is geweest met het ‘goed’ c.q. de ambachtsheerlijkheid, althans de helft zoals hiervoor is verondersteld. Nadien zijn de beleningen van ‘het goed Hontsele’ steeds samen met het ‘goed’, waaronder dus te verstaan de ambachtsheerlijkheid, geschied en daardoor als het ware uit het zicht gebleven.²⁸ Hoe dan ook, op 21 augustus 1257 verklaarde Hendrik, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland, het bedrag van 800 pond Hollands voor het ‘goed Hontsele’ te hebben ontvangen,²⁹ en op 1 mei 1261 bevestigde Albert, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland, nogmaals de ontvangst van het genoemde geldbedrag.³⁰

De kerk van Naaldwijk met toebehoren (tienden) was in vroegere tijd aan de kerk van Utrecht geschonken, en komt voor op een lijst daterend van de 10^e eeuw.³¹ Na de overstroming van 1134 of van 1170³² nam Utrecht geen deel aan het opnieuw bedijken van het gebied waar de kerk lag en liet dit vermoedelijk over aan de plaatselijke ambachtsheer. Dit zal Unarch van Naaldwijk zijn geweest, die derhalve zorg droeg voor de herbouw en zodoende de kerk met tienden verkreeg.³³ De stichter van een kerk, en na hem zijn nazaten, had gewoonlijk de *voorrang* in de kerk.

Op 14 maart 1339 moest graaf Willem IV uitspraak doen tussen heer Willem van Naaldwijk en Hendrik, zijn zoon, enerzijds en Gerrit Berthout van Heemskerk, getrouwd met Aleid van der Woerd, anderzijds, over de voorrang in de kerk te Naaldwijk en waarover tussen beide partijen onenigheid was ontstaan. Bepaald werd o.a. dat in het vervolg de vrouw van Willem van Naaldwijk op de noordzijde en de vrouw van Gerrit Berthout op de zuidzijde van het koor zal staan. Het motief, dat daarbij werd aangevoerd, luidde: ‘want van der Wourdt niement ghebleven en es dan si’. De slotsom is dat Willem van Naaldwijk, en zijn zoon Hendrik, de voorrang in de kerk werd toegekend vóór de erfgenaam van de familie Van der Woerd.³⁴

Beide families konden klaarblijkelijk als nazaten van Unarch van Naaldwijk recht doen gelden op voorrang in de kerk van Naaldwijk. Er moet dus sprake zijn van een genealogische samenhang die nader uitgewerkt dient te worden. Dit leidt tot de hypothese dat Unarch (Hendrik) van Naaldwijk

---

²⁶ Kort, Van Naaldwijk, blz. 38.

²⁷ Kort, Van Voorne, blz. 10. Regest 6, d.d. 6-4-1257.

²⁸ Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 408 (leen 79). In 1472 ‘de hofstede Hontsel en 47 morgen land daaraan’.

²⁹ Kort, Van Voorne, blz. 10. Regest 8, d.d. 21-8-1257.

³⁰ Kort, Van Voorne, blz. 10. Regest 9, d.d. 1-5-1261.

³¹ P.A. Henderikx, *De beneden-delta van Rijn en Maas. Landschap en bewoning van de Romeinse tijd tot ca. 1000*. Hollandse Studiën 19 (Hilversum, 1987), blz. 122 (rechterkolom) [tekst van de Utrechtse goederenlijst]: ‘Ecclesia que dicitur Holtsele cum omnibus appendiciis sancti Martini’.

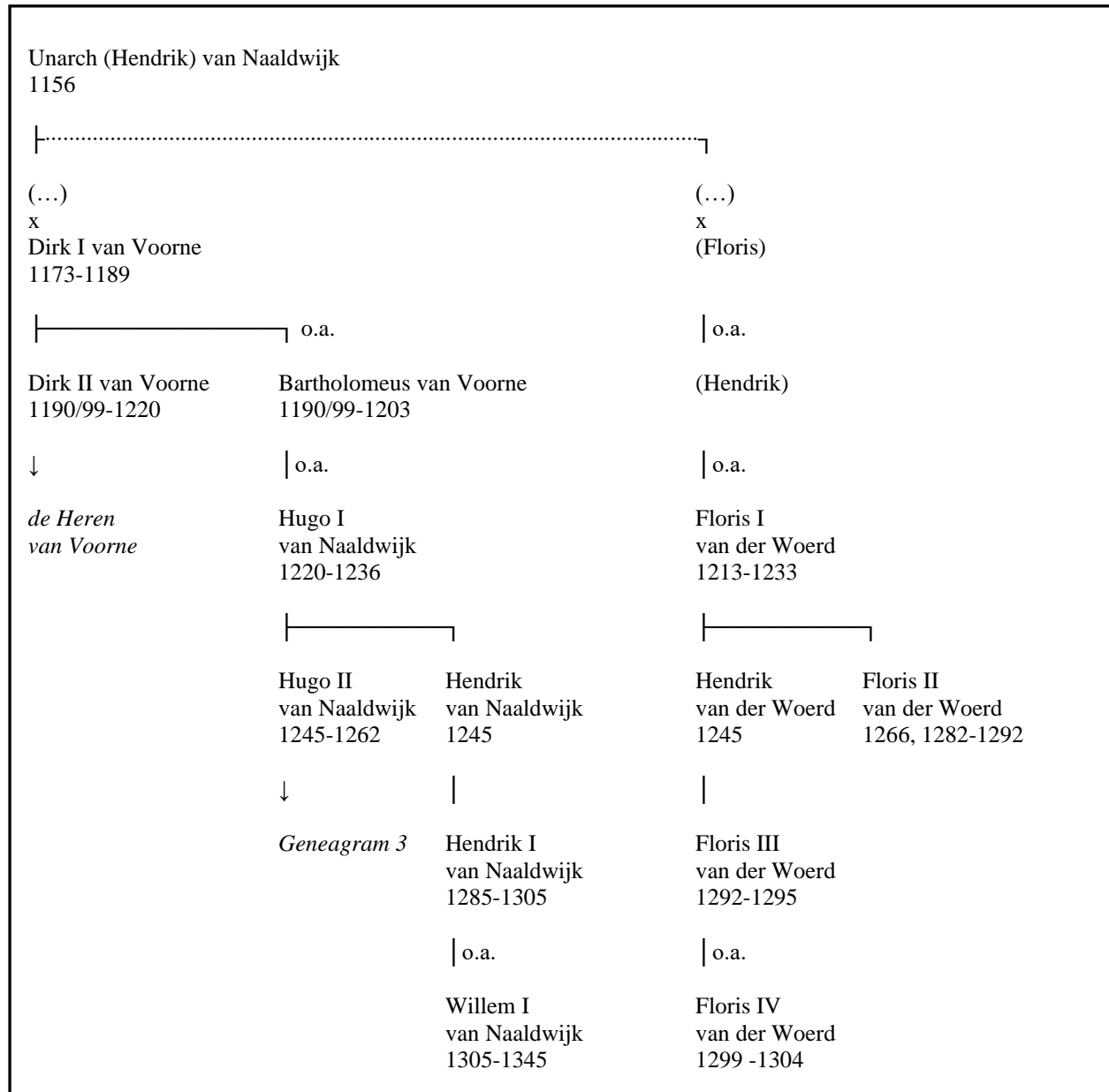
³² M.K. Elisabeth Gottschalk, *Stormvloed en rivieroverstromingen in Nederland*. Deel I: De periode vóór 1400 (Assen, 1971), blz. 79. Zij geeft twee jaren aan waarbij de overstromingen zover reikte dat het maasmondgebied geïnuundeerd zou geweest kunnen zijn.

³³ Kort, Van Naaldwijk, blz. 36. Kort geeft als jaar van overstroming 1163. Wellicht ontleend aan de ‘Annales Egmundenses’ waar gesproken wordt over een stormvloed op 21 december 1163,

³⁴ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 218, fol. 23v, no. 160, d.d. 14-3-1339; Van Mieris II, blz. 584, d.d. 15-3-1338 (= 14-3-1339). [Toepassing paasstijl]

twee dochters heeft gehad. Een oudste dochter, die getrouwd is met Dirk van Voorne, een tweede dochter met als nazaten de familie Van der Woerd.

De afstamming van de Heren van Naaldwijk, zoals die door Kort is gepubliceerd en gebaseerd op een eerdere publicatie van Hoek,³⁵ loopt via Bartholomeus van Voorne (1190/99-1203), zoon van Dirk van Voorne (1173-1189) (geneagram 4).³⁶

Geneagram 4. De nazaten van ‘Unarch’ (Hendrik) van Naaldwijk.

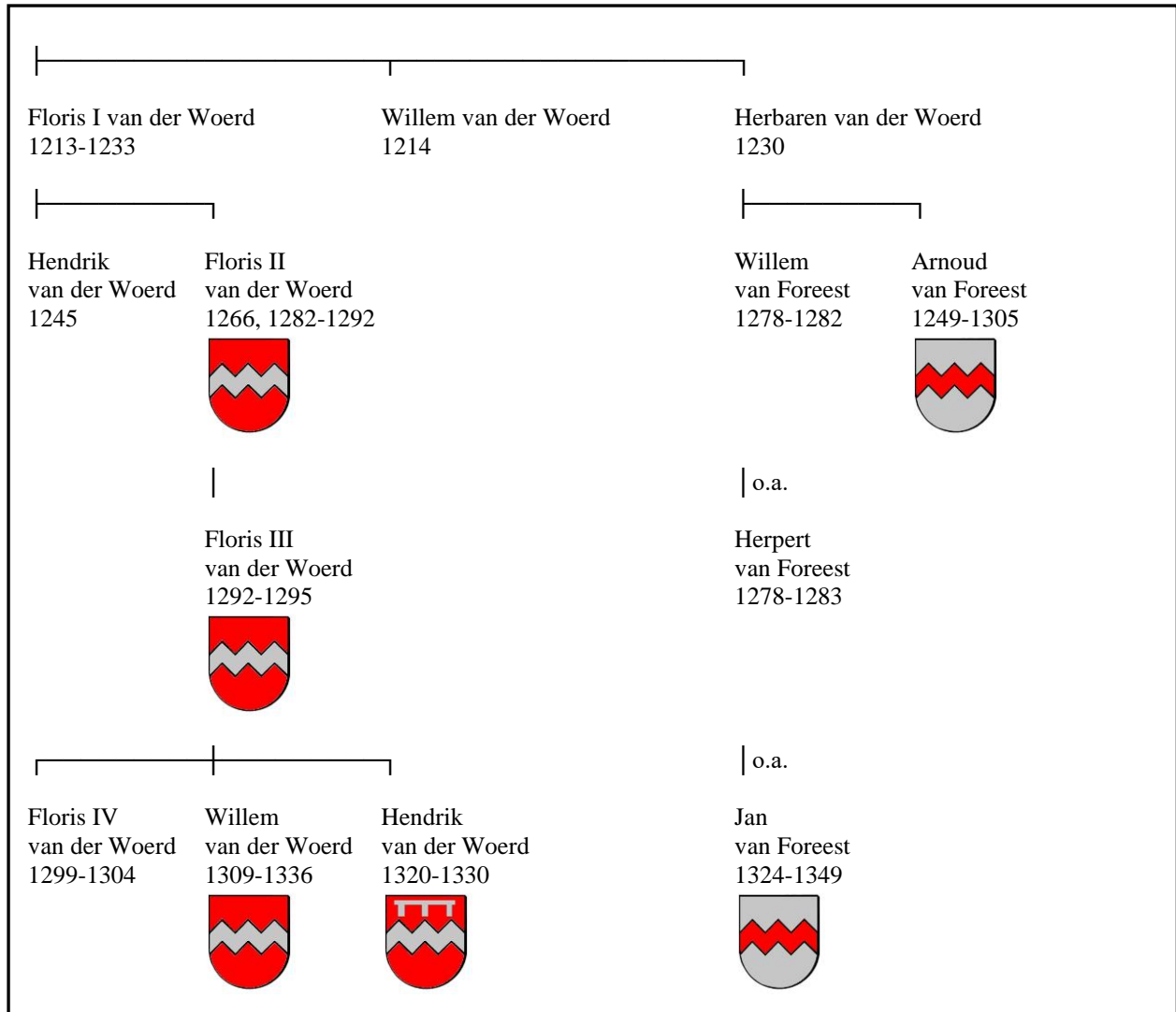
³⁵ C. Hoek, De hofstad te Zwartewaal, in: *Westerheem* jrg. 23 (1974), blz. 95-98.

³⁶ Kort, Van Naaldwijk, blz. 42.

Uit bovenstaand overzicht valt tevens vast te stellen dat Floris III van der Woerd buiten de 6^e graad van verwantschap staat met zijn vrouw, dochter van Hendrik van Naaldwijk (1245).

Heraldisch wapen

Het heraldische wapen van de families Van der Woerd en Van Foreest vertoont in de bewaard gebleven zegels een zogenaamde hoekige dwarsbalk. Het wapen Van der Woerd wordt beschreven als ‘in rood een hoekige zilveren dwarsbalk’,³⁷ terwijl die Van Foreest luidt ‘in zilver een hoekige rode dwarsbalk’ (geneagram 5).³⁸

Geneagram 5. Wapenschouw.

³⁷ J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandsche Adel* (Groningen, 1890), blz. 418.

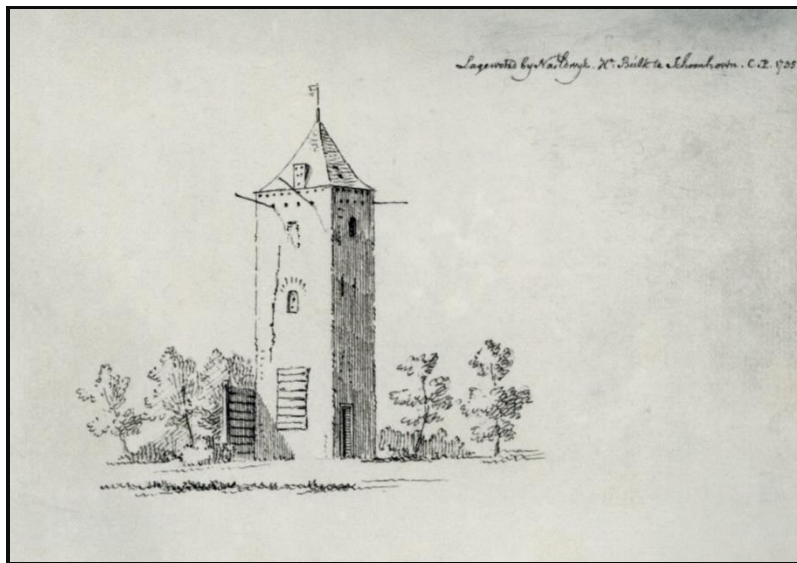
³⁸ Ned. Adelsboek 1908, blz. 125. Wapen: In zilver een hoekige rode dwarsbalk, van vier spitsen van boven en drie gehele en twee halve van onder. Gekroonde helm met zilver-rode dekkleden. Helmtéken: een ovale zilveren schijf, op een van haar zijden rustende, beladen met de rode hoekige dwarsbalk. Schildhouders: twee klimmende, aanziende rode leeuwen.

In het wapenboek Gelre wordt het wapen van Willem van Foreest (1349-1396)³⁹ beschreven als ‘in zilver een hoekige rode dwarsbalk’.⁴⁰ Door omwisseling van kleuren heeft de jongere tak zich onderscheiden ten opzichte van de oudste tak.

Opmerkelijk is dat het geslacht Van der Woerd in mannelijke lijn met als laatste vertegenwoordiger Willem van der Woerd (IV sub. 3) is uitgestorven, terwijl in het wapenboek Gelre een *Jan van der Woert* voorkomt die als wapen voert ‘in rood een zilveren hoekige dwarsbalk met een gekroonde helm met als helmteken een uitkomende zwanenhals’.⁴¹ Op basis van bewaard gebleven zegels van Floris Zeelantsz. (1368),⁴² leden van de familie Hart van der Woerd (1438,⁴³ 1448,⁴⁴ 1488,⁴⁵ 1491⁴⁶), lijkt het er op dat de familie Van der Woerd weliswaar in wettige lijn is uitgestorven maar zich mogelijk heeft voortgezet via bastaardlijnen.

Tot deze wapengroep behoort behalve de hiervoor genoemde familie *Hart van der Woert* ‘in rood een hoekige zilveren dwarsbalk met in het schildhoofd een zilveren hertenkop met hals’,⁴⁷ ook die van *Vos van der Woert* ‘in zilver een hoekige rode dwarsbalk met in de rechterbovenhoek een gaande rode vos’⁴⁸ en *Van der Woert van Vliet* ‘in rood een hoekige zilveren dwarsbalk’.⁴⁹

Afb. 1. De woontoren de ‘Lage Woert’ te Naaldwijk.⁵⁰

³⁹ Van Foreest, Van Foreest, blz. 82.

⁴⁰ Wapenboek Gelre, blz. 199.

⁴¹ Wapenboek Gelre, blz. 200.

⁴² Van der Feen, Van Abbenbroek, kolom 263-265 (bijlage met zegelafbeeldingen).

⁴³ Van Foreest, Van Foreest, blz. 16/17 (Plaat II, blad 2).

⁴⁴ Van der Feen, Van Abbenbroek, kolom 263-265 (bijlage met zegelafbeeldingen).

⁴⁵ Van Foreest, Van Foreest, blz. 16/17 (Plaat II, blad 2).

⁴⁶ Van der Feen, Van Abbenbroek, kolom 263-265 (bijlage met zegelafbeeldingen).

⁴⁷ Rietstap, Wapens Nederlandsche Adel, blz. 340; H.K. Nagtegaal, Hoogheemraadschap Delfland, blz. 40.

⁴⁸ Rietstap, Wapens Nederlandsche Adel, blz. 411; H.K. Nagtegaal, Hoogheemraadschap Delfland, blz. 67. Hier de kleuren van het wapen omgekeerd dan die in Rietstap vermeld.

⁴⁹ D. van Baalen, Bij een grafzerk in de Ned. Herv. Kerk te De Lier, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 70 (1953), kolom 202; *Ons Voorgeslacht* jrg. 9 (1954), blz. 19.

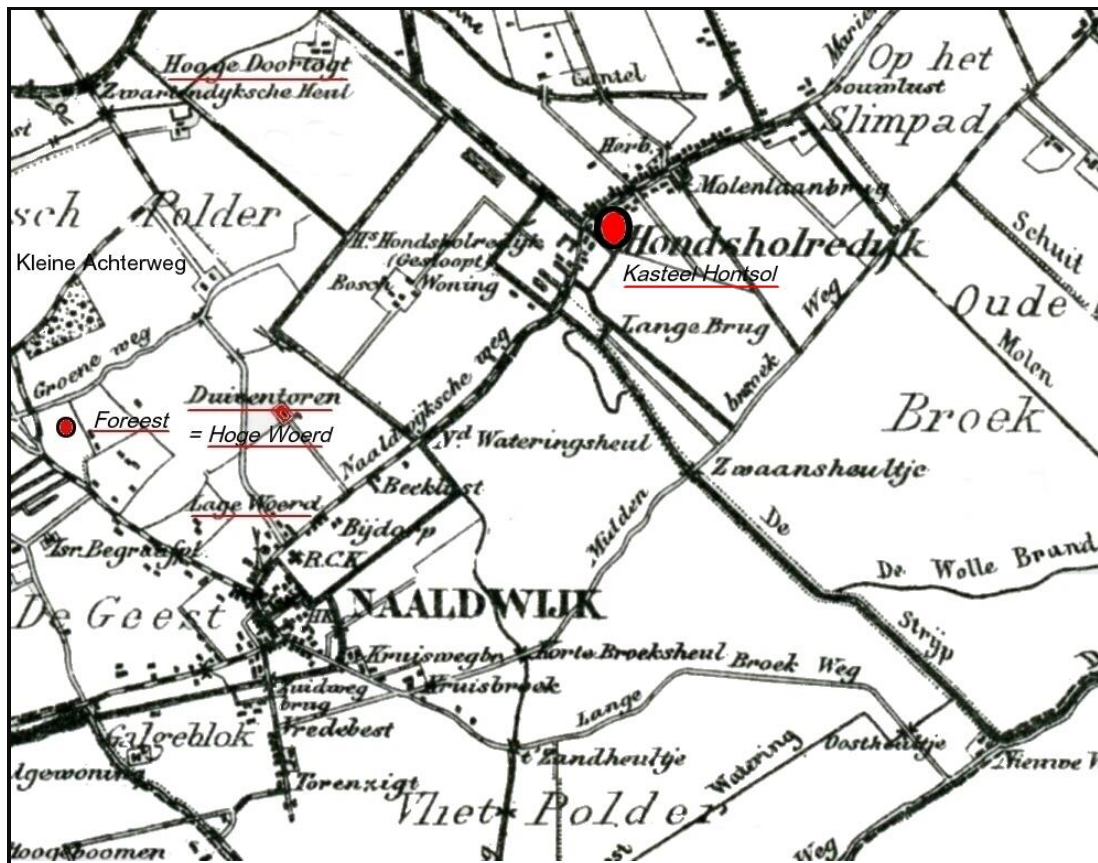
⁵⁰ Van Foreest, Van Foreest, blz. 32/33. Plaat III (Tekening van Cornelis Pronck, 1735).

De hofsteden 'de Hoge en Lage Woert' en 'Foreest te Naaldwijk

De 'Hoge Woerd',⁵¹ waar de hoofdtak van de familie Van der Woerd zetelde, was vermoedelijk een motte-kasteel en stond op een vierkant of rechthoekig terrein van omstreeks 1½ morgen, waarvan de oprijlaan uitkomt op de Dijkweg (nu: Naaldwijkse weg). Het was gebouwd op de noordoostelijke rand van de Hoge Geest van Naaldwijk. Op de kasteelwerf staat een gebouw dat later de 'Duiventoren' werd genoemd. Zuidelijker daarvan lag nog een woontoren, genaamd de 'Lage Woerd', waarvan een afbeelding uit 1735 bewaard is gebleven (afb. 1), waarin mogelijk Hendrik van der Woerd (V-a) zijn domicilie had.

In de noordhoek van het terrein bevond zich een stuk land dat liep tot de Kleine Achterweg en in de middeleeuwen 'Foreest' heette. Hierop is door de zijtak van de familie Van der Woerd een rechthoekig kasteeltje (afm. 24 x 27 m) gebouwd eveneens van het motte-type. Waarnaar zij zich 'Van Foreest' gingen noemen. Vermoedelijk is het in de 14e of 15e eeuw verwoest tijdens de Hoekse- en Kabeljauwse twisten.⁵²

Op een uitsnede van een plattegrond van Naaldwijk zijn de hiervoor genoemde hofsteden, alsmede het kasteel Hontshol, aangeven (afb. 2).

Afb. 2. Uitsnede van de plattegrond van Naaldwijk.⁵³

⁵¹ Antheun Janse, *Ridderschap in Holland* (Hilversum, 2009), blz. 114, 133.

⁵² www.kastelenin nederland.nl (maart 2021).

⁵³ J. Kuyper, *Gemeentatlas van Nederland*. Derde deel Zuidholland, herdruk (Zaltbommel, 1971).

Genealogie

I. (Hendrik) van der Woerd.

Zijn naam is ontleend aan vernoeming, grootvader Unarch van Naaldwijk en kleinzoon Hendrik van Naaldwijk. Voorts dient er rekening mee gehouden te worden dat vooral op grond van de voornaam van de jongste zoon er sprake kan zijn van één of meerdere echtgenotes.

Kinderen:

1. *Floris I van der Woerd*, volgt II-a.
2. *Willem van der Woerd*, vermeld 1214, overl. voor 6 december 1230.
3. *Herbaren (Herper) van der Woerd*, volgt II-b.

II-a. *Floris I van der Woerd*, 'nobilis viri' (1233), vermeld 1212-1233, overl. voor 20 april 1245.

In een ongedateerde oorkonde⁵⁴ verklaart graaf Willem I dat hij de door graaf Dirk VII aangelegde dijk tussen Bergen en Alkmaar heeft doen laten herstellen, en dat hij het daardoor in cultuur te brengen land als zijn eigendom beschouwt, maar dat hij aan de abdij van Egmond het slikland, gelegen tussen 'Aremersweet' en 'Winnemersweet', evenals de tiend voor zover zij die al op het oude land in bezit hadden, schenkt. Onder de vele getuigen wordt 'Florentio de Wurth' vermeld.⁵⁵ Er lijkt enige samenhang te zijn met een eveneens ongedateerde oorkonde, waarop in de 15^e eeuw de rug het jaartal 1212 is geschreven.⁵⁶

Hertog Hendrik I van Brabant en graaf Willem I van Holland sluiten op 5 november 1214 een verdrag inhoudende het huwelijk van hun kinderen Machteld en Floris. Onder de vele getuigen worden achterelkaar genoemd 'Florentius de Wurth, Wilhelmus de Wurth, militis'. Hoewel het er niet expliciet bijstaat zal het hier ongetwijfeld om broers gaan. Op 3 december 1216 bekrachtigd graaf Willem I de schenking gedaan door gravin Aleid, weduwe van graaf Dirk VII, van drie morgen land, gelegen te Heimond, aan de kerk van Mariënweerd, waarbij onder andere als getuige optreedt 'Florentius de Wordh'.⁵⁷

De gravin-weduwe Aleid verklaarde tussen 1227 en 1229 dat zij de panding van de tiend van Heimond door Nicolaas Persijn aan de abdij van Mariënweerd bij oorkonde heeft bekrachtigd, en verzoekt heer Dirk van Voorne (Th. domino de Vorne), Floris van der Woerd (F. de Worth) en Hugo van Naaldwijk (H. de Naltwijk), de getuigen in de genoemde oorkonde, dit zo nodig te bevestigen.⁵⁸

Hendrik, heer van Voorne, bepaalde op 6 december 1230 dat de goederen die zijn verwant Floris van der Woerd (F. de Woerd, consanguineo nostro) van hem in leen houdt, onversterfelijk zullen zijn en, indien hij zonder nakomelingen zou overlijden, aan diens broer Herbaren (Hardbarnus) of diens kinderen zullen komen.⁵⁹ De leengoederen worden niet omschreven, maar uit latere

---

⁵⁴ Van den Bergh, OHZ I no. 227, d.d. [1212?].

⁵⁵ OHZ I no. 356, d.d. [eind 1206/27-8-1215].

⁵⁶ OHZ I no. 355, d.d. [eind 1206/27-8-1215].

⁵⁷ OHZ I no. 370, d.d. 3-12-1216,

⁵⁸ OHZ II no. 492, d.d. [ca. 24-2-1227/20-11-1229)].

⁵⁹ OHZ II no. 511, d.d. 6-12-1230.

beleningen blijkt dat het gaat om 100 morgen land, gelegen in Naaldwijk, en 4 morgen land met een woning.⁶⁰

Op 1 maart 1233 verklaart graaf Floris IV dat Gijsken van de Lier (Ghisekinus de Lyre) het land en de rechten in De Lier, die door hem van heer Dirk van Wassenaar in leen worden gehouden, voor 100 pond Hollands en achttien morgen land bij Hontshol (Hundeshel) heeft verkocht aan de abt van Mariënweerd. Graaf Floris IV keurt als leenheer van heer Dirk deze verkoop goed, nadat ze hem als opperleenheer waren overgedragen, en draagt vervolgens de betreffende goederen over aan de abdij van Mariënweerd. Onder de getuigen treden onder andere op Willem van Teylingen en Floris van der Woerd (Willemus de Teylinc, Florentius de Worth, nobilis viri).⁶¹

Kinderen:

1. *Hendrik van der Woerd*, vermeld 1245, overl. voor 7 februari 1266.

Op 20 april 1245 schenkt Hendrik, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, voor eeuwig het heergewaad van al zijn mannen ten behoeve van het Heilige Land aan het hospitaal van de Duitse Orde. Onder de getuigen worden onder andere achtereenvolgens Hendrik van Naaldwijk (Henricus frater domini Hugonis de Naldewic) en Hendrik van der Woerd (Henricus de Wort) genoemd.⁶²

2. *Floris II van der Woerd*, volgt III-a.

III-a. *Floris II van der Woerd*, knaap (1285), vermeld 1266, 1282-1292, overl. tussen 7 februari 1292 en 7 mei 1293, tr. (...) *van Teylingen*, dr. van Willem van Teylingen (1205-1243) en Oda.

Op 7 februari 1266 kent Willem van Benthem, ridder, zijn echtgenote Ada, zuster van Bartholomeus van der Made, als huwelijksgeve voor de duur van haar leven een jaarlijkse rente toe. Indien bij de inning daarvan haar iets in de weg zou worden gelegd dan zullen verschillende personen, die met naam worden genoemd, waaronder Floris van der Woerd (Florentius de Wort), binnen de stad Delft in leistung gaan.⁶³

In het 'oudste register van graaf Florens' bevindt zich een leenmannenlijst, gedateerd op 1282,⁶⁴ waarin de lenen van Floris van der Woerd, die hij van de grafelijkheid houdt, worden opgesomd, namelijk: 'Florens vander Wort den tiende van Hontsolerdike .xx. morghen landes inden Achtien morghen, Den tiende vander gheest te Naldewiic ende tambacht. Die leg vanden werde te Poeldunen .xvi. s. gheldes op Quintes wateringhe. Dat weder dele .xvi. s. gels.'⁶⁵

---

⁶⁰ Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 409-410 (leen 80).

⁶¹ OHZ II no. 547, d.d. 1-3-1233.

⁶² OHZ II no. 662, d.d. 20-4-1245.

⁶³ OHZ III no. 1407, d.d. 7-2-1266 (in de veronderstelling dat de Paasstijl is toegepast). Indien dat niet geval is de datum 15-2-1265. De laatste datum komt in oudere publicaties voor, zoals: Ned. Leeuw jrg. 77 (1960), kolom 91, Ons Voorgeslacht jrg. 38 (1983), blz. 43, Ons Voorgeslacht jrg. 45 (1990), blz. 109.

⁶⁴ De Keijzer, Het oude register, blz. 472-474.

⁶⁵ Muller, Het oudste register, blz. 56, no. 39. Met interessante toelichtingen van Muller.

Op 27 oktober 1285 stelt Floris van der Woerd (Florens Florens sone van der Wort) zich borg voor de gebroeders Willem van Amstel, proost van Sint Jan te Utrecht, Gijsbert, heer van Amstel en Arnout van Amstel.⁶⁶ Aan de oorkonde hangt zijn nog redelijk gave zegel (afb. 3).⁶⁷

Afb. 3. Zegel van Floris van der Woerd, knaap (1285).⁶⁸
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Dirk van Brederode, ridder, belooft op 6 februari 1292 graaf Floris V, tegen wie hij in opstand is gekomen, waarna hij in diens gevangenschap was geraakt, trouw te zullen dienen. Als borgen treden op heer Floris van Brederode, ridder, en diens zoon Dirk van der Doortoge, Floris van der Woerd en diens zoon Floris van der Woerd, met als overborg zijn (stief)broer heer Jan I van Renesse, ridder.⁶⁹ Het zegel van de eerste Floris van der Woerd is verloren. Kort daarna, vermoedelijk op 7 februari 1292, beloven Jan van Renesse en Dirk, heer van Brederode, vrouwe Catharina van Voorne, burggravin van Zeeland, met wie zij een conflict hadden, trouw te zullen bijstaan. Als borg voor Dirk, heer van Brederode, treedt onder andere Floris van der Woerd, de vader, op.⁷⁰

Kinderen:

1. *Hadewich (Hazekine, Hazetiaen) van der Woerd*, vermeld 1330, 1333, 1343, tr. *Kerstant van Raaphorst*, ridder (1290), vermeld 1282⁷¹-1322,⁷² overl. tussen 9 augustus 1322 en 12 mei 1323,⁷³ zn. van Dirk van Raaphorst (1261-1272).

---

⁶⁶ OHZ IV no. 2237, d.d. 27-10-1285.

⁶⁷ CSN no. 1381.

⁶⁸ Beschrijving: 1. omschrift: +S'FLOR[E'C]II·F'LII·FLORE'CII·DE·WORT
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

⁶⁹ OHZ IV no. 2688-2689, d.d. 6-2-1292.

⁷⁰ OHZ V no. 2692, d.d. 1292 [6 februari of kort daarna = 7-2-1292?].

⁷¹ Muller, Het oudste register, blz. 54, no. 26, blz. 101 no. 309.

⁷² NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 24-24v, no. 151, resp. inv.nr. 243, fol. 31, no. 146, d.d. 9-8-1322.

⁷³ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 33, no. 209, resp. inv.nr. 243, fol. 44, no. 212, d.d. 12-5-1323.

Op 10 november 1330 geven Willem- en Hendrik van der Woerd, gebroeders, heer Simon van der Zee, priester, de vrije eigendom van al het land, dat hij gekocht heeft van Hasekin, vrouwe van Raaphorst, liggende in Monster- en Naaldwijkerambacht.⁷⁴

Simon, gen. van der Zee, sticht bij testament, verleden op 30 mei 1333, een kapelanie op het altaar van de Heilige Nicolaaskerk van Noordwijk en geeft daarbij o.a. zijn land gekocht van Hasekina van Raephorst, later gelost door Willem- en Hendrik van der Woerd.⁷⁵

Op 11 november 1343 geeft 'Krestiaen', vrouwe van Raaphorst, getuigenis over de maagschap (bloedverwantschap) tussen van Dirk, burggraaf van Leiden, en diens vrouw ver Justine.⁷⁶ Beelaerts van Blokland heeft onderzoek gedaan naar de identiteit van 'Krestiaen' en stelt daarbij vast dat zij een persoon van gewicht moet zijn geweest, hoogstwaarschijnlijk de echtgenote of weduwe van een 'Heer van Raaphorst', die ridder is of is geweest, en dat zij in 1343 al op vergevorderde leeftijd was gekomen anders had men haar niet verzocht om een getuigenis af te leggen over zulke oude *daadzaken*. Op basis van een ander afschrift van deze akte indertijd gemaakt naar het origineel is gebleken dat haar voornaam niet juist is weergegeven en zij 'Hazetiaen' heette. Zij is dus te vereenzelvigen met 'ver Hasekine, vrouwe van Raephorst' (1330) en ongetwijfeld de gemalin van heer Kerstant van Raaphorst, ridder, overleden in 1322. Opvallend is dat de getuigenis door haar bezegeld wordt met in haar wapen een 'schuinbalk'; althans volgens een afbeelding op het genoemde afschrift.⁷⁷

2. *Floris III van der Woerd*, volgt IV-a.

IV-a. *Floris III van der Woerd*, knaap (1293), vermeld 1292-1295, overl. tussen 22 juli 1295 en 9 augustus 1299, tr. (*Aleid*) van *Naaldwijk*, nog in leven 1309, dr. van Hendrik van *Naaldwijk* (1245).

Hij is op 6 februari 1292 samen met zijn vader borg voor zijn achterneef Dirk van Brederode, ridder.⁷⁸ Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 4).⁷⁹

Op 7 mei 1293 komt er verdrag tot stand tussen graaf Floris V en Jan II, de bisschop van Utrecht, dat de kooplieden in het graafschap vrede en vrijgeleide zullen genieten, waaronder genoemd wordt Florens van der Word, knaap, die ook zegelde.⁸⁰ Helaas is zijn zegel niet bewaard gebleven, maar het was nog aanwezig – weliswaar beschadigd – in het jaar 1901.⁸¹ Gezien het omschrift ziet het er naar uit dat hier sprake is van een nieuw zegel ten opzichte van ruim een jaar eerder. Mogelijk hangt dit samen met het overlijden van zijn vader en hij zijn eerdere nogal eenvoudig aandoend zegelstempel heeft vervangen.

---

⁷⁴ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 94, d.d. 10-11-1330; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 192, d.d. 10-11-1330.

⁷⁵ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 111, d.d. 30-5-1333; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 215, d.d. 30-5-1333.

⁷⁶ Van Mieris II, blz. 680, d.d. 11-11-1343.

⁷⁷ W.A. Beelaerts van Blokland, *Vatstelling der identiteit van enkele edelvrouwen*, in: *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, vierde reeks, tiende deel ('s-Gravenhage, 1912), blz. 256-257.

⁷⁸ OHZ IV no. 2688-2689, d.d. 6-2-1292.

⁷⁹ CSN no. 1382.

⁸⁰ OHZ V no. 2795, d.d. 7-5-1293.

⁸¹ De Raadt, *Sceaux Armoriés*, deel IV, blz. 282. Omschrift: +S·FLORENS·VAN·[-]JER·WO·[-]JT

Afb. 4. Zegel van Floris van der Woerd, knaap (1292).⁸²
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Graaf Floris V verklaart op 28 augustus 1293 dat Catharina, vrouwe van Voorne, burggravin van Zeeland, en haar zoon Gerard, ten overstaan van hem de goederen, gelegen in Poeldijk, in Naaldwijk, bij Willemsoord en in Heenvliet, die heer Albert, heer van Voorne, burggraaf van Zeeland, als erfdeel toegewezen had aan jonkvrouw Mabelia van Voorne, overdragen. Zij ziet hiermee af van alle verdere aanspraken op de nalatenschap van heer Albert en diens echtgenote Aleid, haar moeder. De oorkonde is bezegeld door onder andere Floris van der Woerd.⁸³ Het gaat hier om een afschrift van een oorkonde zonder aanhangende zegels.

Herman van Poelduinen stelt ten overstaan van Gerard, plebaan van Naaldwijk, en Floris van der Woerd, op 22 juli 1295 land te Nieuwland beschikbaar ten behoeve van een kruistocht naar het Heilige land. Hij wijst de parochiepriester van Naaldwijk aan om hierop toezicht te houden.⁸⁴

Uit dit huwelijk:

1. *Floris IV van der Woerd*, ridder (1304), verm. dijkgraaf van Delfland,⁸⁵ vermeld 1299 en omstreeks 1300, gesneuveld bij Zierikzee 24 maart 1304.

Tiedeman, ‘persoenre’ van de kerk van Naaldwijk, Gerard Boscart, pastoor aldaar, alsmede vier scheidslieden onder wie Floris van der Woerd, doen op 9 augustus 1299 een uitspraak in het geschil tussen Gerard de Bruin en Arnoud de Koe over land die Gerard Say en zijn echtgenote heeft geschonken.⁸⁶ Jan van der Wateringe beleent op 6 november 1299 Arnoud

---

⁸² Beschrijving: 1. omschrift: +S’FLOR/FLOR/SONE/VA/D·WOERT
2. kenmerken: rond, ca. - mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

⁸³ OHZ V no. 2820, d.d. 28-8-1293.

⁸⁴ OHZ V no. 3012, d.d. 22-7-1295.

⁸⁵ H.K. Nagtegaal, Hoogheemraad Delfsland, blz. 73. In het wapenboek op de tweede plaats vermeld ‘Diderick van der Woert, ridder’ met als wapen ‘in rood een zilveren hoekige dwarsbalk’. Aangezien het wapenboek zware brandschade heeft geleden en de tekst gereconstrueerd is, heeft men klaarblijkelijk de naam Floris of wellicht ‘Florenccii’ niet meer goed kunnen lezen.

⁸⁶ OHZ V no. 3497, d.d. 9-8-1299.

de Oude met elf hond land in ‘Pennincxcamp’, dat hij zelf van de graaf van Bentheim houdt. Bezegeld door Floris van der Woerd omdat Jan van de Wateringe zelf geen zegel heeft.⁸⁷ In een lijst van leenmannen van de Heer van Voorne, te dateren omstreeks 1300,⁸⁸ wordt Floris van der Woerd (nog geen ridder zijnde) vermeld met zijn leengoed bestaande uit 100 morgen land, gelegen in Naaldwijk, en 4 morgen land met een woning, en een vrije hoeve in Maasland.⁸⁹

In 1316 blijkt dat Floris van der Woerd leenland had liggen in Kerkwerve, jaarlijks 2 pond 16 sc. in huur waardig, waarvan de paap van Kerkwerve een halve morgen huurt voor 13 sc. en verstorven is na zijn overlijden.⁹⁰

2. *Willem van der Woerd*, heer van Naaldwijk (1330), knaap (1317), vermeld 1309-1336, overl. 17 augustus 1336,⁹¹ tr. *Sophia van Sassenheim*,⁹² vermeld 1335, dr. van Walewijn van Sassenheim, ridder (ca. 1285-1306).

Op 16 juni 1309 doet Nicolaas, heer van Putte, en heer Willem van Naaldwijk uitspraak tussen de jonkvrouw van der Woerd en haar zoon Willem van der Woerd. De jonkvrouw zal haar lijftocht en alles wat haar rechtmatig erfdeel is behouden. Voorts zullen zij samen de ‘daghelycse’ inboedel en de beesten gelijk opdelen. Verder zal zij haar zoon alle schulden kwijtschelden.⁹³

Blijkens een akte van 21 februari 1317 had o.a. Willem van der Woerd, knaap, zich borg gesteld voor Hugo van Zottegem, heer van Putten en burggraaf van Gent, en zijn echtgenote Beatrix.⁹⁴ Een dag later stelt graaf Willem III zich garant voor o.a. Willem van der Woerd in verband met de door hem in het verleden gedane borgstelling.⁹⁵

Op 6 april 1321 werden de huwelijks voorwaarden tussen Hendrik van Brederode en Isabella van Fontaines bepaald door Jan van Henegouwen, heer van Beaumont, en Gerard, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland, waarbij o.a. Willem van der Woerd, knaap, als getuige aanwezig was.⁹⁶ Graaf Willem II garandeert op 8 mei 1322 de huurders van het gebruik o.a. de vogelvangst te ’s-Gravenzande behoudens de rechten, die Willem van der

---

⁸⁷ OHZ V no. 3531, d.d. 6-11-1299.

⁸⁸ C. Hoek, Het huis te Crooswijck, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 18 (1963), blz. 301-303.

⁸⁹ Kort, Voorne, blz. 85, regest 590.

⁹⁰ Hamaker, Rekeningen I, blz. 14 (Rekening van Enghebrecht, rentmeester van Noordholland, 1317); Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 379.

⁹¹ Necrologium van de Abdij Egmond (kalender van begunstigers), in: *Huiszittend Leeven II-1* (Amsterdam, 1812), blz. 122. ‘Wilhemus de Woer, laicus, anno M^o CCC^o XXXVJ^o, qui legat vnam libram annuatim super quinque et dimidia mensuris terre, dictis Merghen, fitis in den Nordinghe’.

⁹² Van der Klooster, Van Sassenheim, kolom 455, 461.

⁹³ Ernsting, Oorkonden Putten en Strijen, regest 76, d.d. 16-6-1309.

⁹⁴ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 289, fol. 1, no. 4, resp. inv.nr. 290, fol. 1v, no. 4, d.d. 21-2-1317; Van Mieris II, blz. 168, d.d. 1-3-1316 (= 21-2-1317). [Toepassing paasstijl]

⁹⁵ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 289, fol. 1v, no. 6, resp. inv.nr. 290, fol. 1v, no. 6, d.d. 22-2-1317; Van Mieris II, blz. 169, d.d. 2-3-1316 (= 22-2-1317) [Toepassing paasstijl]

⁹⁶ NA, Graven van Holland inv.nr. 218, fol. 53-53v, no. 327, d.d. 26-12-1329 (vidimus van de oorkonden van d.d. 6-4-1321); Van Mieris II, blz. 251-252, d.d. 6-4-1321.

Woerd daarop heeft.⁹⁷ Op 5 augustus 1323 gelast graaf Willem III zijn baljuws van Rijnland dat zij Willem van der Woerd en diens broer Hendrik in het bezit laten van het goed dat zij van de baljuw, Jan van Rozenburg, hebben gekregen ter compensatie van de schade die zij hebben geleden vanwege Arnoud van Dijke.⁹⁸ Hendrik van der Woerd doet op 16 augustus 1323 uitspraak in een ontstane onenigheid over de uitvoering van het testament van Boudijn van Naaldwijk, waarbij zijn broer, Willem van der Woerd, voor hem zegelt.⁹⁹

Op 5 januari 1326 verkoopt Jan van der Wateringe, knaap, aan zijn tante Kerstine van Teylingen, abdis van Leeuwenhorst, 8 morgen land, gelegen in Monsterambacht, met als belenders o.a. heer Willem van Naaldwijk en Willem van der Woerd.¹⁰⁰ Willem van der Woerd is op 15 april 1326 getuige toen graaf Willem III aan Johanna, echtgenote van heer Otto, heer van Cuyk en Heverlee, voor de duur van haar leven een jaargeld uit de goederen te Meteren en Geldermalsen, die door heer Otto van hem in leen wordt gehouden, schenkt.¹⁰¹ Op 26 december 1326 wordt door zowel geestelijke als wereldlijke heren w.o. Willem van der Woerd een getuigenis afgelegd over de precieze landscheiding tussen Brabant en Holland.¹⁰²

Op 15 augustus 1327 oorkondt Jan van Polanen ten overstaan van zijn leenmannen dat door Aernoud die Jonghe de woning in 't Honterlant met 3 morgen land, waarop deze staat en die deze van hem in leen hield, aan hem opgedragen is, waarbij diens vrouw Agniese afstand van haar lijftocht deed en dat hij ten overstaan van de schout en de buren van Honterlant dit leen ten eigen geeft aan Wouter uten Poeldijck, ten behoeve van de abdis en het convent te Leeuwenhorst, waarbij o.a. als getuigen optreden Willem van der Woerd en zijn broer Hendrik.¹⁰³ Graaf Willem III verklaart op 7 november 1328 dat heer Gerard, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland, en diens zoon Albrecht, hem alle inkomsten voortvloeiende uit het burggraafschap aan hem hebben opgedragen, etc. Onder de vele getuigen Willem van der Woerd, knaap.¹⁰⁴ Een dag later dragen Gerard, heer van Voorne en burggraaf van Zeeland, en zijn zoon Albrecht, de inkomsten als hiervoor genoemd en andere nader gespecificeerde aanspraken over, waarbij Willem van der Woerd, knaap, eveneens getuige is.¹⁰⁵

Op 13 oktober 1329 maakt Willem van der Woerd zijn testament en geeft aan de kloosters Egmond, ter Lee (Leeuwenhorst) en Rijnburg elk 1 pond per jaar voor een jaargetijde, en

---

⁹⁷ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 24v, no. 154, resp. inv.nr. 243, fol. 31v-32, no. 148, d.d. 8-5-1322; Van Mieris II, blz. 288-289, d.d. 8-5-1322.

⁹⁸ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 27v, no. 174, resp. inv.nr. 243, fol. 36, no. 168, d.d. 25-8-1323; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 177, d.d. 25-8-1323.

⁹⁹ K.B. Den Haag, Cartularium van het Kapittel van Naaldwijk, inv.nr. 73 E 38, fol. 17v, d.d. 16-8-1323 (1323, des dinxtages na onser vrouwen daghe te wtgaende oeghest). [Zie: bijlage 1]

¹⁰⁰ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 77, d.d. 5-1-1326.

¹⁰¹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 645, fol. 10v, no. (42), d.d. 5-4-1326; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 150, d.d. 5-4-1326.

¹⁰² Van Mieris II, blz. 409-410, d.d. 26-12-1326,

¹⁰³ Hoek, Akten De Lier, blz. 219.

¹⁰⁴ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 303, fol. 87-87v, no. 497, resp. inv.nr. 304, fol. 109, no. 520, d.d. 27-11-1328; Van Mieris II, blz. 471-472, d.d. 27-11-1328.

¹⁰⁵ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 303, fol. 87v-88, no. 498, resp. inv.nr. 304, fol. 109v, no. 521, d.d. 28-11-1328; Van Mieris II, blz. 472-473, d.d. 28-11-1328.

aan het kapittel te Naaldwijk 10 sc., verzekerd op zijn land, gelegen in ‘de Noordinghe’, in huur gehouden door Jan de Olyslagher, verder aan de koster van Naaldwijk 1 pond, de abdij van Loosduinen 5 pond, het convent Koningsveld 1 pond, etc.¹⁰⁶

Willem van der Woerd wordt in 1330 als leenman van Voorne vermeld met zijn leengoed ‘de Woerd’.¹⁰⁷ Uit de akten¹⁰⁸ zelf blijkt dat er een geschil was gerezen tussen Gerard, heer van Voorne, en Willem van der Woerd, over de ‘jairscaire’¹⁰⁹ van het leengoed.¹¹⁰

Op 30 juni 1330 oorkonden Willem van der Woerd, ambachtsheer van Naaldwijk, en Hendrik, zijn broer, dat broeder Hendrik Cocke, commandeur van het Duitse Huis van den Hofdijke, land, gelegen in De Lier, heeft geruild voor land, gelegen in ‘de Langhen kampe en de Scilpoerde’.¹¹¹ Aan de oorkonde hangen de zegels van Willem van der Woerd (afb. 6), en diens broer Hendrik van der Woerd (afb. 8).

Afb. 6. Tekening van het zegel van Willem van der Woerd (1330).¹¹²
(*Het Utrechts Archief*)

Graaf Willem III, Gerard van Voorne, burggraaf van Zeeland, Dirk, burggraaf van Leiden, Daniel van der Merwede, Jan van Polanen en Willem van Duivenvoorde, ridders, Philips van Wassenaar, Willem van der Woerd, Dirk van der Made, Dirk van Sassenheim en Floris van Alkemade, knapen, sluiten op 15 juli 1330 een overeenkomst inzake het wettig huwelijk tussen Jan, zoon van graaf Willem III en Trude Boudewijnsdr., met jonkvrouw Kerstine,

¹⁰⁶ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 89, d.d. 15-10-1329; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 181.

¹⁰⁷ Kort, *Leenkamer Voorne* (1977), blz. 410 (leen 80).

¹⁰⁸ C. Hoek, *De Hofstad bij Crooswijck, later genoemd Het huis Rubroeck*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 21 (1966), blz. 332 (transcriptie van beide akten).

¹⁰⁹ J. Verdam, *Middelnederlandsche woordenboek*. Herdruk. ('s-Gravenhage, 1976), blz. 275. Het gaat om de ‘jaaroogst’, te denken aan de opbrengst van goederen, belastingen, of iets dergelijks.

¹¹⁰ Kort, Voorne, blz. 126, regist 246), d.d. 1330, resp. regist 247, d.d. (1336).

¹¹¹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 188, d.d. 30-6-1330; HUA, *Verzameling Van Buchel-Booth*, inv.nr. 12, fol. 37v-38, d.d. 30-6-1330. [Zie: bijlage 6]

¹¹² Beschrijving: 1. omschrift: [S·]WILLEM·VA[N·]DER·WOERT
2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfrond schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

dochter van Dirk van Alkemade. De graaf belooft dat hij Jan en Kerstine gezamenlijk zal belenen met de goederen die hem toegevallen zijn van wijlen Dirk van Alkemade.¹¹³

Op 2 november 1330 verklaart graaf Willem III dat heer Gerard van Heemskerk samen met andere leenmannen op verzoek van heer Jacob van Moordrecht hebben bepaald dat heer Jacob de goederen die hij aan zijn dochter en haar kind vermaakt had toch mag verkopen ter leniging van zijn nood, mits hij onder ede verklaart dat hij geen ander goed heeft waarmee hij zijn financiële moeilijkheden kan oplossen. De oorkonde wordt mede bezegeld door o.a. Willem van der Woerd.¹¹⁴ Willem- en Hendrik van der Woerd, gebroeders, geven op 10 november 1330 heer Simon van der Zee, priester, de vrije eigendom van al het land, dat hij gekocht heeft van Hasekin, vrouwe van Raaphorst, liggende in Monster- en Naaldwijkerambacht. Met de uithangende zegels van Willem- (afb. 7) en Hendrik van der Woerd.¹¹⁵

Afb. 7. Zegel van Willem van der Woerd (1330).¹¹⁶
(*Van Foreest*)

Willem van der Woerd, ambachtsheer van Naaldwijk, verklaart op 11 mei 1332 dat de abt van Mariënweerd land in Naaldwijk heeft gekocht.¹¹⁷ Op 25 april 1333 verklaart graaf Willem III in aanwezigheid van andere leenmannen w.o. Willem van der Woerd dat Dirk van de Meije heeft beloofd met diens leengoed als onderpand een schuld van 50 pond Hollands te betalen.¹¹⁸ Symon, gen. van der Zee, sticht bij testament, verleden op 30 mei 1333, een kapelanie op het altaar van de Heilige Nicolaaskerk van Noordwijk en geeft

¹¹³ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 68v, no. 451, resp. inv.nr. 243, fol. 83v, no. 460, d.d. 15-7-1330; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 188, d.d. 15-7-1330.

¹¹⁴ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 71, no. 467, resp. inv.nr. 243, fol. 86v, no. 476, d.d. 2-11-1330; Van Mieris II, blz. 504, d.d. 2-11-1330.

¹¹⁵ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 94, d.d. 10-11-1330; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 192, d.d. 10-11-1330.

¹¹⁶ Beschrijving: 1. omschrift: S·WILLEM·[V]·D[-]
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild,
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

¹¹⁷ J. de Fremery, Cartularium der Abdij Mariënweerd ('s-Gravenhage, 1890), regist 404, d.d. 11-5-1332; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 204, d.d. 11-5-1332.

¹¹⁸ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 80, no. 536, resp. inv.nr. 243, fol. 97/2, no. 546, d.d. 25-4-1333; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 213, d.d. 25-4-1333.

daarbij o.a. zijn land gekocht van Hasekina van Raephorst, later gelost door Willem- en Hendrik van der Woerd.¹¹⁹ Op 27 augustus 1334 heeft Jan van Polanen de ontvangst van de achterstallig betaling van 8 pond over het jaar 1332 verantwoord, die Jan van der Lane, wonende in 'Sande' ('s-Gravenzande), verschuldigd was maar die Willem van der Woerd voor hem betaald heeft.¹²⁰

'Lisebeth heren Willems wijf was van der Made' maakt op 5 augustus 1335 haar testament en legateert onder meer aan het convent van Rijnsburg 1 pond per jaar in de wijnkelder voor een uitdeling van wijn aan de vrouwen en haar jaargetijde. Als executeurs benoemt zij 'heren Janne van Petten, provisor ende deken van Kenimar-land, Willem van der Woert, Joncfrou Sphien, sijn wijf, miere suster, ende Aleyd van Haerlem, joncfrou, mijns heren suster van der Lecke, mit gezamender hand'.¹²¹ Op 2 augustus 1336 bevestigt Willem van der Woerd, ambachtsheer van Naaldwijk, aan het kapittel van Sint Adriaan te Naaldwijk de eerder vermaakte rente van 1 pond per jaar, en de jaarlijkse rente van 12 schellingen, die zijn vrouw Sophia en haar zuster, de vrouwe Van der Made, hadden vermaakt, en na zijn overlijden een jaarlijkse rente van 10 schellingen, gevestigd op land in 'de Noordinghe' dat door Jan die Olislager is gepacht.¹²²

Na de vermelding in 'Oudste register van graaf Florens' van de lenen, die Floris II van der Woerd in 1282 houdt van de grafelijkheid, zijn nadien geen beleningen meer geregistreerd op naam van Floris III, Floris IV en Willem van der Woerd. Met het overlijden op 17 augustus 1336 van Willem van der Woerd zijn de lenen afgestorven, bestaande uit (volgorde conform 1282):

1. De tiende van Honselersdijk.¹²³
2. 20 morgen land, gelegen in 'den Achtien morghen' (in de Achttien hoeven?).
3. De tiende van de geest in Naaldwijk.¹²⁴
4. Het ambacht van Naaldwijk.¹²⁵
5. De 'vogelleg' van de waard in Poelduinen.¹²⁶
6. Een rente van 16 schelling op 'Quintswetering'.¹²⁷

Op 31 augustus 1336 worden de leengoederen, genoemd onder de nummers 1, 2, 3, 5, en 6, gekocht door Gerrit Berthout van Heemskerk, getrouwd met Aleid, dochter van Hendrik van der Woerd, voor 460 pond Holland van de grafelijkheid, en waarna hij er mee beleend wordt.¹²⁸ Terwijl op 10 september 1340 graaf Willem III aan heer Dirk van Brederode,

---

¹¹⁹ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 111, d.d. 30-5-1333; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 215., d.d. 30-5-1333.

¹²⁰ Smit, Rekeningen VII, blz. 29 (Rekening van heer Jan van Polanen, baljuw van Rijnland en Woerden, over de periode 12 september 1333 – 19 oktober 1334), d.d. 27-8-1334 (1334, des Saterdag na sente Bertolomeusdach).

¹²¹ NA, Archief van de Abdij Rijnsburg inv.nr. 867, d.d. 5-8-1335.

¹²² K.B. Den Haag, Cartularium van het Kapittel van Naaldwijk, inv.nr. 73 E 38, fol. 115, d.d. 4-3-1381 (hierin opgenomen een vidimus van het testament van Willem van der Woerd, d.d. 2-8-1336). [Zie: bijlage 2] Van Rooijen, Kapittel Sint Adriaan, blz. 287.

¹²³ Van der Valk, Grafelijke lenen in Naaldwijk (1983), blz. 429 (leen 4).

¹²⁴ Van der Valk, Grafelijke lenen in Naaldwijk (1983), blz. 429 (leen 5).

¹²⁵ Van der Valk, Grafelijke lenen in Naaldwijk (1983), blz. 428 (leen 2).

¹²⁶ Van der Valk, Grafelijke lenen in 's-Gravenzande (1983), blz. 277 (leen 8).

¹²⁷ Van der Valk, Grafelijke lenen in Monster (1983), blz. 585 (leen 71).

¹²⁸ Van Mieris II, blz. 584, d.d. 31-8-1336.

ridder, het ambacht Naaldwijk, genoemd onder nummer 4, verkoopt. Hij zal het voor de duur van zijn leven in leen houden, waarna het weer zal terugvallen aan de grafelijkheid.¹²⁹ Heer Dirk van Brederode heeft de heerlijkheid niet lang in bezit gehouden, want na diens teruggave werd het op 18 december 1342 doorverkocht voor 200 pond aan Jan II van Polanen, ridder, die met het ambacht werd beleend.¹³⁰

Ook de data van belening van de leengoederen, die Floris I van der Woerd en na hem zijn nazaten van de Heren van Voorne hielden, zijn niet overgeleverd. Na het overlijden van Willem van der Woerd zijn de leengoederen teruggevallen aan de heerlijkheid, namelijk:

1. Het goed 'De Woerd' (100 morgen land en 4 morgen land met een woning).¹³¹
  2. Een vrije hoeve (40 morgen met huis en hofstede), gen. 'de Woerdhoeve', gelegen in Maasland.¹³²
- Opmerkelijk is dat pas op 20 april 1354 Hendrik van der Woerd, de zoon van Gerrit Berthout van Heemskerk en Aleid van der Woerd, met beide leengoederen werd beleend nadat de leenheer de rechten van heer Dirk van Brederode had afgewonnen.¹³³

3. *Hendrik van der Woerd*, volgt V-a.

V-a. *Hendrik van der Woerd*,¹³⁴ vermeld 1320-1330, overl. tussen 10 november 1330 en 17 augustus 1336,¹³⁵ tr. *Cunegonda Woutersdr.*, vermeld 1346.

Gerrit van Raaphorst begiftigt op 13 oktober 1320 de door hem en zijn overleden vrouw Jutta gestichte kapelanie in de kerk te Leiderdorp met 9 morgen land, gelegen in de parochie Naaldwijk, tussen het land van Hendrik van Heemskerk en Hendrik van der Woerd.¹³⁶ Op 19 januari 1322 verkoopt Hendrik van der Woerd aan zijn tante, vrouwe Kerstine van Teylingen, abdis van Leeuwenhorst, 6 morgen land, gelegen in Wateringen, belend aan Willem Bouden en de heren van Sint Jan te Haarlem, en waarvan hij haar voor de rechter en burenen van Wateringen de eigendom heeft gegeven.¹³⁷ Omstreeks 1322 verklaart Dirk van Zuidwijk, ridder, dat ver Zoete Doudijns van Marlant in zijn ambacht van Wassenaar een vrij erf heeft liggen van 5½ morgen en 21 roeden land, gekocht van Heynen van der Woert.¹³⁸

Op 5 augustus 1323 gelast graaf Willem III zijn baljuws van Rijnland dat zij Willem van der Woerd en diens broer Hendrik in het bezit laten van het goed dat zij van de baljuw, Jan van Rozenburg,

---

¹²⁹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 218, fol. 28, no. 199, d.d. 10-9-1340; Van Mieris II, blz. 643, d.d. 9-9-1340; Van der Valk, Grafelijke lenen in Naaldwijk (1983), blz. 428 (leen 2), d.d. 14-9-1340.

¹³⁰ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 286; A.W.E. Dek, Het nageslacht van Philips van Duivenvoorde, eerste heer van Polanen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983), blz. 106.

¹³¹ Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 409-410 (leen 80).

¹³² Hoek, Grafelijke lenen in Maasland (1970), blz. 118 (leen 56); Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 407 (leen 73).

¹³³ Kort, Voorne, blz. 80, regest 551, d.d. 20-4-1354. Opmerkelijk dat in de repertoria de datum 27-4-1354 wordt gehanteerd.

¹³⁴ Smit, Rekeningen VIII, blz. 167, 197. Daar staat dat Willem van der Woerd de schoonvader is van Gerrit Berthout van Heemskerk, maar dat moet Hendrik van der Woerd zijn.

¹³⁵ Hij is overleden voor zijn broer Willem anders was hij in aanmerking gekomen om met diens leengoederen belend te worden.

¹³⁶ HUA, Archief heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 412, d.d. 13-10-1320.

¹³⁷ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 63, d.d. 19-1-1322; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 111, d.d. 18-1-1323 (sic!).

¹³⁸ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 67, d.d. (1322) (ongedateerd).

hebben gekregen ter compensatie van de schade die zij hebben geleden vanwege Arnoud van Dijke.¹³⁹ Hendrik van der Woerd heeft samen met eerbare luiden, de deken en het kapittel van de kerk van Naaldwijk op 16 augustus 1323 uitspraak gedaan in de ontstane onderlinge onenigheid aangaande het testament van Boudijn van Naaldwijk, waarbij heer Willem van Naaldwijk en zijn broer, Willem van der Woerd, voor hem zegelen.¹⁴⁰

Op 15 augustus 1327 oorkondt Jan van Polanen ten overstaan van zijn leenmannen etc., waarbij o.a. als getuigen optreden Willem van der Woerd en zijn broer Hendrik.¹⁴¹ Graaf Willem III geeft op 24 september 1329 toestemming aan Hendrik van der Woerd om 5 morgen land, die hij van hem in leen hield, gelegen in Abtswoude, belend ten zuiden Hendrik van Ockenberg en Symon Ver Douwen neve, ten noorden het land van Jan Groys, ten oosten Hendrik van der Woerd zelf, en ten westen het land van Arnoud van den Dorp, te verkopen.¹⁴²

Willem van der Woerd, ambachtsheer van Naaldwijk, en Hendrik, zijn broer, oorkonden op 30 juni 1330 dat broeder Hendrik Cocke, commandeur van het Duitse Huis van den Hofdijke, land, gelegen in De Lier, heeft geruild voor land, gelegen in 'de Langhen kampe en de Scilpoerde'.¹⁴³

Afb. 6. Tekening van het zegel van Hendrik van der Woerd (1330).¹⁴⁴
(*Het Utrechts Archief*)

Op 10 november 1330 geven Willem- en Hendrik van der Woerd, gebroeders, heer Simon van der Zee, priester, de vrije eigendom van al het land, dat hij gekocht heeft van Hasekin, vrouwe van

¹³⁹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 27v, no. 174, resp. inv.nr. 243, fol. 36, no. 168, d.d. 25-8-1323; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 177, d.d. 25-8-1323.

¹⁴⁰ K.B. Den Haag, Cartularium van het Kapittel van Naaldwijk, inv.nr. 73 E 38, fol. 17v, d.d. 16-8-1323. [Zie: bijlage 1]

¹⁴¹ Hoek, Akten De Lier, blz. 219.

¹⁴² NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 242, fol. 62-62v, no. 405, resp. inv.nr. 243, fol. 75v, no. 412, d.d. 24-9-1329; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 181, d.d. 24-9-1329; Hoek, Grafelijke lenen in Delft (1984), blz. 314.

¹⁴³ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 188, d.d. 30-6-1330; HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12, fol. 37v-38, d.d. 30-6-1330.

¹⁴⁴ Beschrijving: 1. omschrift: [S·]HENRIC[·]VAN[D]ER WOER[T]

2. kenmerken: rond, ca. - mm, - was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild.

4. wapen: een hoekige dwarsbalk waarboven een barensteel met drie hangers.

Raaphorst, liggende in Monster- en Naaldwijkerambacht. Met de uithangende zegels van Willem- en Hendrik van der Woert.¹⁴⁵

In twee ongedateerde aantekeningen, vermoedelijk omstreeks 1330, vermaakt Hendrik van der Woerd aan het kapittel van Sint Adriaan te Naaldwijk, 10 pond per jaar voor zijn jaargetijde, gevestigd op 6 morgen land, gelegen in het ambacht Naaldwijk, in de ‘Noordinghe’, terwijl zijn vrouw Jonkvrouw Conegont eveneens aan voornoemd kapittel een rente van 1 pond per jaar vermaakt voor haar jaargetijde, gevestigd op tien hond land, gelegen in het ambacht Naaldwijk.¹⁴⁶

In het ‘oudste register van graaf Florens’ wordt Cunegonda als volgt in 1346¹⁴⁷ met haar leengoed vermeld: ‘Conegont Heinrix wijf vander Woert Wouters dochter vander Woert .vij½. morghen lands liggende bi Popswoude’.¹⁴⁸ Gezien de tekst van de inschrijving zou opgemaakt kunnen worden dat Hendrik van der Woerd nog in leven is wat niet het geval is (hij is overleden voor zijn broer, Willem, die op 17 augustus 1336 is overleden), maar ook de toevoeging bij haar patroniem komt merkwaardig over.

Kind:

1. *Aleid van der Woerd*,¹⁴⁹ ‘jonkvrouwe van Vinckenbroec’,¹⁵⁰ tr. *Gerrit Berthout van Heemskerk*,¹⁵¹ baljuw van Medenblik (1336), vermeld 1336-1339, zn. van Hendrik van Heemskerk en Heilwig (Hadewig) van Wijk.

II-b. *Herbaren (Herpert) van der Woerd*, vermeld 1230, overl. voor 27 juli 1250, tr. *Machteld van Teylingen*, overl. na 27 juli 1250, dr. van Willem van Teylingen.

Hij zal eigenaar of leenhouder van het land, gen. ‘Foreest’, gelegen in het ambacht Naaldwijk zijn geweest, waarnaar dit geslacht zich is gaan noemen.

Op 6 december 1230 bepaalde Hendrik, heer van Voorne, dat de goederen die Floris van der Woerd, zijn verwant, van hem in leen houdt, onversterfelijk zullen zijn en, indien hij zonder nakomelingen zou overlijden, aan diens broer Herbaren (Hardbarnus) of diens kinderen zullen komen.¹⁵²

Rooms-koning Willem staat op 30 december 1248 aan Willem van Broederode toe het land ‘Reesveld’ en twee aangrenzende garen ten vrij eigen te verkopen mits dat hij zich de tiend en het gerecht voorbehoudt.¹⁵³ Enige jaren later, namelijk op 27 juli 1250, is er een soortgelijk oorkonde waarin de Rooms-koning aan Willem van Brederode een stuk land bij ‘Reesveld’, geeft en staat

---

¹⁴⁵ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 94, d.d. 10-11-1330; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 192, d.d. 10-11-1330.

¹⁴⁶ K.B. Den Haag, Cartularium van het Kapittel van Naaldwijk, inv.nr. 73 E 38, fol. 116. [Zie: bijlagen 3a en 3b] Van Rooijen, *Kapittel Sint Adriaan*, blz. 287.

¹⁴⁷ Muller, *Het oudste register*, blz. 80. Hier begint de lijst met namen die hun leen hebben ontvangen met het jaartal 1346.

¹⁴⁸ Muller, *Het oudste register*, blz. 87; Hoek, *Grafelijke lenen in Delft* (1984), blz. 315 (leen 15). Hij interpreteert de inschrijving als volgt: ‘Conegont Woutersdochter van der Woert, gehuwd met Heinric van der Woert’.

¹⁴⁹ Beelaerts van Blokland, *Het geslacht van Foreest*, kolom 174.

¹⁵⁰ Van Rooijen, *Kapittel Sint Adriaan*, blz. 288.

¹⁵¹ B. de Keijzer, *Van Rijswijk (Heemskerk – Poelenburg)* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹⁵² OHZ II no. 511, d.d. 6-12-1230.

¹⁵³ OHZ II no. 800, d.d. 30-12-1248.

hem toe dit als vrij eigen te verkopen onder voorwaarde dat hij de tiend voor zichzelf houdt en die hij en zijn nazaten in leen zullen houden van de grafelijkheid. Het land wordt begrensd door ‘nobilis mulieris Machtildis de Foresto’.¹⁵⁴

Interessant is dat deze twee oorkonden door Van der Linden uitvoerig zijn besproken en waaruit blijkt dat dit gebied ‘Reesveld’, behorende tot de landsheerlijke wildernis in de Gouwestreek, in het westen door een rechte lijn gescheiden werd van het gebied dat toekwam aan Machteld van Foreest. Dit gebied mag vereenzelvigd worden met het latere ambacht Middelburg bij Boskoop. Klaarblijkelijk had zij, kort na het trekken van de ‘ree’ in het jaar 1248, het daaraan palende stuk wildernis met tiend en ambacht in leen verkregen.¹⁵⁵

De vraag, die hierbij opkomt is, of hier niet sprake is van een groter gebied dat door de familie Van Teylingen in ontginning is genomen en waarin Herpert van Foreest als mede-belanghebbende een rol heeft gespeeld. Ook Van Foreest heeft dit al opgemerkt,¹⁵⁶ wat tot de conclusie leidt dat Machteld een dochter is van Willem van Teylingen.

De door Fox geponeerde stelling over de identiteit van Machteld is niet houdbaar.¹⁵⁷

Kinderen:

1. *Willem van Foreest*, volgt III-b.
2. *Arnoud van Foreest*, vermeld 1249-1304, kanunnik van Sint Jan (1249-1294), magister (1286), domdeken (1297-1304).

Op 2 december 1249 schaft Gozewijn, elect van Utrecht, op verzoek van de burgers van Utrecht de regel af op grond waarvan een huis van degene die binnen de stad doodslag heeft gepleegd, verwoest wordt. Onder getuigen Arnoud van Foreest, kanunnik van Sint Jan.¹⁵⁸

Op 12 juni 1257 wordt er een uitspraak gedaan tussen Hendrik I, bisschop van Utrecht, de stad Utrecht, en hun medestanders, enerzijds, en Floris, ruwaard, en Gijsbert van Amstel, en hun medestanders, anderzijds, waarbij genoemd wordt ‘Arnoldus de Foresta, canonicus’ zonder dat duidelijk is in welke hoedanigheid hij optreedt.¹⁵⁹ Het kapittel van Sint Marie te Utrecht en Dirk van Herlaar ridder, dragen op 6 augustus 1266 ter beslechting van hun geschil twaalf hoeven land, gelegen tussen Ameide en Meerkerk, met tienden, gerecht en toebehoren over aan Engelbert, deken van Sint Maria, en Arnoud van Foreest, kanunnik van Sint Jan te Utrecht,¹⁶⁰ waarna beiden op 11 juni 1267 uitspraak doen in het geschil.¹⁶¹ Aan deze oorkonde hangt het zegel van Arnoud van Foreest (afb. 8).¹⁶²

---

¹⁵⁴ OHZ II no. 865, d.d. 27-7-1250.

¹⁵⁵ H. van der Linden, *De Cope. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse laagvlakte* (Assen, 1956), blz. 88-89.

¹⁵⁶ Van Foreest, Het huis Foreest te Koudekerk aan den Rijn, blz. 152.

¹⁵⁷ J. Fox, Mathildis de Foresto, het verhaal van een edelvrouw en een koning, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 98 (1981), kolom 43-59.

¹⁵⁸ OSU III no. 1207, d.d. 2-12-1249; OHZ II no. 832, d.d. 2-12-1249.

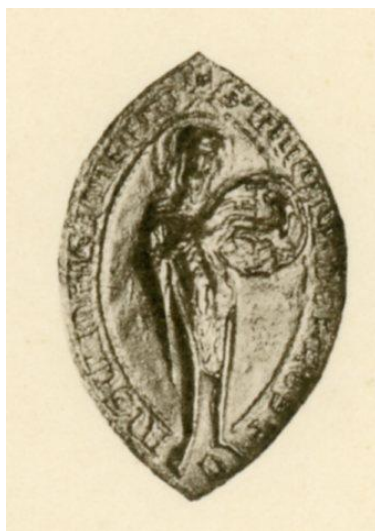
¹⁵⁹ OSU III no. 1413, d.d. 12-6-1257; OHZ III no. 1164, d.d. 12-6-1257.

¹⁶⁰ OSU III no. 1691, d.d. 6-8-1266; OHZ III no. 1418, d.d. 6-8-1266.

¹⁶¹ OSU III no. 1720, d.d. 11-6-1267; OHZ III no. 1452, d.d. 11-6-1267.

¹⁶² CSN no. 180.

Afb. 8. Zegel van Arnoud van Foreest, kanunnik Sint Jan (1267).¹⁶³
(*Corpus Sigilorum Neerlandicorum*)

Op 15 juni 1269 belooft Dirk, heer van Herlaar, zich te houden aan de scheidsrechterlijke uitspraak van Engelbert, deken van Sint Maria, en Arnoud van Foreest, kanunnik van Sint Jan.¹⁶⁴

Arnoud van Foreest wordt verder in allerlei uiteenlopende kerkelijke zaken genoemd op 10 maart 1272,¹⁶⁵ 12 oktober 1272,¹⁶⁶ 13 november 1286,¹⁶⁷ 7 februari 1293,¹⁶⁸ 27 februari 1294,¹⁶⁹ 15 juli 1294,¹⁷⁰ 18 september 1297,¹⁷¹ 9 oktober 1297,¹⁷² en 26 juli 1301.¹⁷³ Hij wordt voor het laatst vermeld op 23 maart 1304 als domdeken van Utrecht wanneer hij samen Johan, abt van Sint Paulus, een vidimus verstrekt. Hij zegelde naast zijn zegel als domdeken met een contrazegel waarop zijn familiewapen staat.¹⁷⁴

---

¹⁶³ Beschrijving: 1. omschrift: +S'ARNOLDI DE FOREST/O/CAN SCI IOHIS I TIECTO
2. kenmerken: ovaal, ca. - mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: afbeelding van de dooper, dragende het Lam Gods.

¹⁶⁴ OSU IV no. 1758, d.d. 15-6-1269.

¹⁶⁵ OSU IV no. 1822, d.d. 10-3-1272: 'Arnoldo de Forest et magistro Hermanno, canonocis sancti Iohannis'.

¹⁶⁶ OSU IV no. 1834, d.d. 12-10-1274: 'Arnoldo de Foreest et Giselberto de Overveet, canonicis ecclesiarum Traiectensium'.

¹⁶⁷ OSU IV no. 2286, d.d. 13-11-1286: 'Arnoldus de Foerest, magister'.

¹⁶⁸ OSU V no. 2567, d.d. 7-2-1293: 'Arnoldus de Forest, Hermannus de Amestel, sanctie Iohannes'.

¹⁶⁹ OSU V no. 2615, d.d. 27-2-1294: 'Arnoldo de Fores, sancte Iohannis'.

¹⁷⁰ OSU V no. 2641, d.d. 15-7-1294: 'Arnoldo dicto de Foresto et Iacobi dicto Teutelart, sancti Iohannis ecclesiarum Traiectensium canonicus'.

¹⁷¹ OSU V no. 2838, d.d. 18-9-1297: 'domino Arnoldi de Forest, decano'.

¹⁷² OSU V no. 2846, d.d. 9-10-1297: 'Arnoldus de Foresto, decanus'.

¹⁷³ Berkelbach, Oorkonden Bisschoppen, regist 1, d.d. 26-7-1301: 'Arnoldus de Foresto, deken ten Dom'.

¹⁷⁴ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 12, fol. 23v, d.d. 23-3-1304. [Zie: bijlage 5]

Afb. 9. Tekening van het zegel van Arnoud van Foreest (1304).¹⁷⁵
(*Het Utrechts Archief*)

III-b. *Willem van Foreest*, ridder (1278), testeert 29 november 1278, nog in leven 1282.¹⁷⁶

Willem van Foreest, ridder, bepaald op 29 november 1278 de wijze waarop zijn goederen en rechten na zijn dood onder zijn zoons Herpert, Jan en Nicolaas verdeelt zullen worden.¹⁷⁷

Kinderen:

1. (...) *van Foreest*, tr. *Floris van Rodenburg*, ridder (1282), vermeld 1282.

In het 'oudste register van graaf Florens' bevindt zich een leenmannenlijst, gedateerd op 1282,¹⁷⁸ waarin de lenen van Heer Floris van Rodenburg, die hij van de grafelijkheid houdt, worden vermeld, namelijk: '(a) Int ambocht van Zuterwoude her Florens van Roedenborgh 1 hoeue, ende efter eene ende efter eene ter Rodenborgh ende Tyisdorp,¹⁷⁹ (b) Int ambacht van Leyderdorp c morghen,¹⁸⁰ int ambacht van Alfen xl morghen,¹⁸¹ van v hoeuen te Rauensberg recht ende tyende,¹⁸² te Benthusen xxv morghen,¹⁸³ half de smaltiende van Zueten,¹⁸⁴ xxi morghen lants in Maselant, Florens sire suster sone'^{185 186}.

Op 16 oktober 1282 staat Floris, abt van Egmond, toe dat de tienden, gelegen tussen 'Erinsdorper' land en de tiend van heer Nicolaas van Cats, en tussen de Oude Rijn en 'Vriesmaerland', die heer Floris van Rodenburg van de abdij in leen houdt, bij ontstentenis

---

¹⁷⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S·ARNOLDI·D·CNI·TIECT[I]
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.
5. contrazegel.

¹⁷⁶ OHZ IV no. 2068, d.d. 16-10-1282; Kort, Leenkamer Abdij Egmond (1998), blz. 178 (leen 161).

¹⁷⁷ OHZ II no. 1842, d.d. 29-11-1278.

¹⁷⁸ De Keijzer, Het oude register, blz. 472-474.

¹⁷⁹ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 156 (leen 469).

¹⁸⁰ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-1 (1987), blz. 715 (leen 166).

¹⁸¹ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-1 (1987), blz. 398 (leen 22).

¹⁸² Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 107 (leen 335).

¹⁸³ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-1 (1987), blz. 404 (leen 42).

¹⁸⁴ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 156 (leen 469).

¹⁸⁵ Hoek, Grafelijke lenen in Maasland (1970), blz. 107 (leen 46).

¹⁸⁶ Muller, Het oudste register, blz. 77, no. 222 (a) en 223 (b).

van een zoon zullen komen aan 'sire dochter Lisebetten quem die hi wan bi heren Willaemsdochter van Foreyst' met de bepaling dat indien zij overlijdt zonder zoon de tiend zal terug vallen aan de abdij.¹⁸⁷

2. *Herper van Foreest*, volgt IV-b.
3. *Jan van Foreest*, vermeld 1278.
4. *Nicolaas van Foreest*, vermeld 1278.

IV-b. *Herper van Foreest*, vermeld 1278-1282.

In het 'oudste register van graaf Florens' bevindt zich een leenmannenlijst, gedateerd op 1282,¹⁸⁸ waarin het leen van Herper van Foreest, die hij van de grafelijkheid houdt, wordt vermeld, namelijk: 'Hardenbernus de Foreest, officum de Foreest, cum decimis et terra sua in dicto officio'.¹⁸⁹

Kinderen:

1. *Jutte van Foreest*,¹⁹⁰ vermeld 1316, overl. voor 1322, tr. *Tydeman Soudenbalch*, vermeld 1316-1346.
2. *Clementia van Foreest*,¹⁹¹ vermeld 1324, tr. *Gijsbrecht Sweym*, heer van Te Werve, vermeld 1309-1324.

Op 22 november 1309 wordt Gijsbert Sweym beleend bij overdracht door Amelis uten Weedre, die het leen heeft gekocht zoals Floris van der Werve het bezat, met een zaat en een woning, gelegen in Rijswijk, genaamd 'De Werve'. Vervolgens vestigt op 13 januari 1324 Gijsbert Sweym de lijftocht van Clemenatie, dochter van Herbaren van Foreest, op de zaat en woning, gelegen te Rijswijk, bevestigd door Gerard, diens oudste zoon.¹⁹²

3. *Jan van Foreest*, volgt V-b.
4. *Beatrix van Foreest*,¹⁹³ vermeld. ca. 1300, tr. *Willem van Velsen van Rietwijk*.

V-b. *Jan van Foreest*,¹⁹⁴ knaap, vermeld 1324-1343, overl. voor 2 januari 1348, tr. (lijftocht 2 januari 1327) *Aleid*.

Op 14 januari 1324 geeft graaf Willem III een gunstbewijs aan heer Jacob van Moordrecht om zich gemakkelijker uit de schulden te kunnen komen, waarbij o.a. Jan van Foreest aanwezig is.¹⁹⁵ Op die dag wordt het een en ander nader geregeld. Jan van der Werve, Jan van Foreest, Jan Florensz., Symon Clarenz. en Janne den Stoute Danielsz. hebben de schulden van heer Jacob van Moordrecht overgenomen en krijgen hiervoor gedurende zes jaar de inkomsten uit diens goederen, ook al zou hij

---

¹⁸⁷ OHZ IV no. 2068, d.d. 16-10-1282; Kort, Lenkamer Abdij Egmond (1998), blz. 178 (leen 161).

¹⁸⁸ De Keijzer, Het oude register, blz. 472-474.

¹⁸⁹ Muller, Het oudste register, blz. 80, no. 258.

¹⁹⁰ Van Foreest, Van Foreest, blz. 45.

¹⁹¹ Van Foreest, Van Foreest, blz. 45.

¹⁹² Kort, Grafelijke lenen in Rijswijk (1984), blz. blz. 547-548 (leen 8).

¹⁹³ Van Foreest, Van Foreest, blz. 45.

¹⁹⁴ Van Foreest, Van Foreest, blz. 49, 82.

¹⁹⁵ Van Mieris II, blz. 303, d.d. 14-1-1324 (1323, op Sinte Pontiaansdag). [Toepassing paasstijl]

voor het einde van deze periode sterven, dit geldt ook voor de goederen die in dat geval aan zijn vrouw en zijn dochter zouden komen. Deze vijf personen moeten op 1 oktober 1334 100 pond Hollands betalen aan de poorters van Dordrecht, welk geld heer Jacob had opgenomen van de heer van Horne, waarvoor borgen waren Mathijs Rengersz. en Willem, de kamerling van de graaf. Verder moeten zij op 1 oktober 1325 en op 1 oktober 1326 aan de graaf iedere keer 100 pond Hollands betalen.¹⁹⁶ Op 1 februari 1325 wordt Foeycken Foeyckensz. beleend met de woning, die vroeger van Oude Simon van Teylingen was, strekkende van de Leede tot de weg, groot 5 morgen, en gelegen tussen de woning van Willem Foeyckensz. en de hofstad van Jan van Foreest.¹⁹⁷

Graaf Willem III bevestigt op 2 januari 1327 de lijftocht die Jan van Foreest heeft gemaakt aan zijn echtgenote Jonkvrouw Aleyde op het land te 'Speckwijck' en de tienden te Middelburg.¹⁹⁸ Op 12 maart 1327 is een huwelijksverdrag opgesteld tussen Hendrik van Zanthorst en Machteld, dochter van heer Dirk van Oudshoorn, dat bekrachtigd wordt door graaf Willem II en enige edelen w.o. Jan van Foreest.¹⁹⁹ Dirk van Poelgeest en Jan van Foreest oorkonden dat op 13 mei 1328 Dirk van Haarlem, poorter van Leiden, mede namens zijn vrouw Machteld, voor hun memorie 12 morgen land, gen. 'Specmansweer', waarvan de renten zullen dienen voor kleding en schoeisel van de armen te Leiden en wijn aan de nonnen, alsmede een prebende voor Gerrit Dircksz., als hij priester wordt, hebben overgedragen aan Kerstine van Teylingen, abdis van Ter Lee.²⁰⁰ Met het zegel van Jan van Foreest (afb. 10).

Afb. 10. Zegel van Jan van Foreest (1328).²⁰¹
(*Van Foreest*)

Jan van Foreest wordt na overdracht door Herman van Swieten op 1 april 1331 beleend met 14½ morgen land, gelegen in Koudekerk in de Lage Waard, gen. 'de Baten', eventueel te komen op een

¹⁹⁶ Hoek, Grafelijke lenen in Schieland-1 (1985), blz. 112-113 (leen 14).

¹⁹⁷ Hoek, Leenkamer Van der Wateringe (1966), blz. 519 (leen 51).

¹⁹⁸ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 156, d.d. 2-1-1327; Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 474 (leen 313).

¹⁹⁹ Van Mieris II, blz. 382-383, d.d. 19-3-1327 (1326, des woensdaghes na Sinte Gregoriusdach). [Toepassing paasstijl]

²⁰⁰ NA, Regestenlijst van het archief der voormalige abdijs Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 84, d.d. 13-5-1328.

²⁰¹ Beschrijving: 1. omschrift: [S·]IAN·VAN·FOEREEST
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

dochter.²⁰² Jan van Foreest was in 1333 aanwezig bij de tocht naar het Sticht onder leiding van Willem van Duivenvoorde, waarbij onder andere het Gein in brand werd gezet. Hiervoor werd hij met zijn medestanders in de ban gedaan.²⁰³

De bisschop van Utrecht ontheft op 18 januari 1334 de betrokken edelen uit de kerkelijk ban die hen was opgelegd vanwege het door hun gepleegde geweld en roof in 't Gein en in Maarsenbroek. Onder de betrokken edelen wordt genoemd 'Johannem de Foreist, (...) famulos armigeros nostere Trajectensis Dyocesis'.²⁰⁴ Op 25 maart 1334 liepen drie knechten van Leiden naar Jan van Foreest en verder, waarvoor 3 sc. 6 d. aan kosten in rekeningen werden gebracht.²⁰⁵

Op 31 augustus 1343 heeft de bode Pellekijn een brief van de heer van Beaumont bezorgd bij Jan van Foreest, en waarvoor hij 12 d. krijgt uitbetaald.²⁰⁶ Op 2 januari 1348 wordt Herbaren van Foreest, zoals zijn vader Jan van Foreest, beleend met het ambacht van Foreest (Middelburg) met tienden, land (300 morgen), en gerecht, alsmede 14½ morgen land, gelegen in Koudekerk in de Lage waard, gen. 'de Baten, ten oosten belend door zijn broer Dirk van Foreest'.²⁰⁷

Kinderen:

1. *Herper (Harperen/Harparen) van Foreest*,²⁰⁸ knaap (1349), vermeld 1334-1367, overl. voor 20 augustus 1367.

Herper van Foreest blijkt in 1334 één viertel land, gelegen in de Broek te Moordrecht, voor 5½ sc. 1 hoen in huur van de grafelijkheid te hebben.²⁰⁹ Op 6 februari 1334 werden enige gezellen vanaf het huis 'ten Berghe' (Hillegersberg) erop uit gestuurd om 17 'platen'²¹⁰ te bezorgen bij 17 verschillende edelen, allen met naam genoemd w.o. 'Harperen van Freest', ter voorbereiding op de oorlog met Brabant. Ze waren 4 dagen onderweg en waarvoor 15 pond 1 d. aan kosten in rekening werd gebracht.²¹¹

Herper van Foreest, knaap, doet op 26 november 1349 afstand van zijn recht op het goed 'Hollandersaec', dat vrouwe Perniel van Teylingen aan het klooster van der Lee bracht.²¹²

---

²⁰² Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-1 (1987), blz. 694 (leen 120).

²⁰³ Van Foreest, Het huis van Foreest te Koudekerk aan de Rijn, blz. 153. Hij dateert deze aangelegenheid in 1332. H. Bruch, *Johannes de Beke, Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant*, R.G.P. Grote Serie 180 ('s-Gravenhage, 1982), blz. 181. Hier worden de gebeurtenissen in het jaar 1333 geplaatst.

²⁰⁴ Van Mieris II, blz. 558, d.d. 18-1-1334.

²⁰⁵ Smit, Rekeningen VII, blz. 39 (Rekening van heer Jan van Polanen, baljuw van Rijnland en Woerden, over de periode 12 september 1333 – 19 oktober 1334), d.d. 25-3-1334 (op den Goeden Vridach).

²⁰⁶ Hamaker, Rekeningen II, blz. 66 (Eerste rekening van Gheret Heynzenzoon, rentmeester van Noordholland, over de periode 23 augustus 1343 – 20 augustus 1344), d.d. 31-8-1343 (smaendaghes na sente Jans dach decollatio).

²⁰⁷ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-1 (1987), blz. 694 (leen 120); Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 474 (leen 313).

²⁰⁸ Van Foreest, Van Foreest, blz. 51, 82.

²⁰⁹ Hamaker, Rekeningen I, blz. 216 (verclaringhe van alle des graven renten in Noorthollant, Woerden ende Oudewater van den jare 1334).

²¹⁰ Vermoedelijk een deel van de wapenuitrusting (borstkuras).

²¹¹ Smit, Rekeningen VII, blz. 38 (Rekening van heer Jan van Polanen, baljuw van Rijnland en Woerden, over de periode 12 september 1333 – 19 oktober 1334), d.d. 6-2-1334 (des Sonendages na sent Aechtendach).

²¹² NA, Archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regist 173, d.d. 26-11-1349.

Aan de oorkonden hangt zijn zegel (afb. 11). Op dezelfde dag doet Simon van Teylingen, knaap, eveneens afstand van zijn recht op het goed 'Hollandersaec'.²¹³

Afb. 11. Zegel van Herper van Foreest (1349).²¹⁴
(*Van Foreest*)

2. *Dirk van Foreest*,²¹⁵ schepen van Haarlem, vermeld 1347-1394, tr. *Geertruyd*, overl. 1380.
3. *Willem van Foreest*,²¹⁶ knaap, vermeld 1349-1396, overl. na 24 mei 1396, tr. (voor 2 juni 1366) *Conegonde Florisdr. van Hodenpijl*,²¹⁷ vermeld 1355-1389, dr. van Floris van Hodenpijl (1322-1363) en Genefyen Airntsdr. Zij tr. 1^e (getocht 20 september 1355) Mr. Dirk van Thienen, klerk van hertog Willem (1355), vermeld 1352-1358.

Willem van Foreest Jansz. wordt in 1349 beleend bij opdracht van Jan van Foreest, uit diens eigen, met een weer land, gelegen in Koudekerk in de Lage Waard.²¹⁸

Op 20 september 1355 toch meester Dirk van Tienen, klerk van hertog Willem, zijn vrouw Conegonde Florijsdochter van Hodenpijl, op 8 morgen land, gelegen in de Vrijenban.²¹⁹

Willem Foreest verkoopt op 23 juni 1364 aan Beatrix van Hodenpijl, non te Rijnsburg, 4½ morgen land, gelegen in 'der Vrouwenambacht van den Dorpe, gemeen met Hendrik meester Dirck van Thienen zoon. en bezegeld de akte (afb. 12).

---

²¹³ NA, Archief der voormalige Abdij Leeuwenhorst te Noordwijkerhout, regest 174, d.d. 26-11-1349.

²¹⁴ Beschrijving: 1. omschrift: [S'·HER]/PER/VA[N]/[FOR]/EST

2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat een spitsboog vierpas met gotische ornamenten, geplaatst op een vierhoek.

4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

²¹⁵ Van Foreest, Van Foreest, blz. 51, 54, 82.

²¹⁶ Van Foreest, Van Foreest, blz. 55, 82.

²¹⁷ Van Foreest, Foreest en Hodenpijl, kolom 192, 241-242.

²¹⁸ Kort, Leenkamer Polanen-1 (1997), blz. 708-709 (leen 18).

²¹⁹ Hoek, Grafelijke lenen in Akkersdijk (1983), blz. 142 (leen 21B).

Afb. 12. Zegel van Willem van Foreest (1364).²²⁰
(*Van Foreest*)

Op 2 juni 1366 krijgt Jonkvrouw Conegonde Florijsdochter van Hodenpijl, gehuwd met Willem van Foreest, de helft van het ambacht Kethel etc. als lijftocht.²²¹ Willem van Foreest wordt op 21 januari 1379 genoemd als belender van land te Koudekerk met 'het Aalmoesland'.²²² Op 11 mei 1389 koopt Hughe Starck Heynricksz. na het overlijden van jonkvrouw Conigonda, weduwe (sic!) van Willem van Foreest, 8 morgen land in de Vrijenban ten vrij eigen voor 12 pond per morgen.²²³ Op 24 mei 1396 vestigde Jan van Foreest, zoon van Herbaren van Foreest, een lijftocht van 9 pond Hollands op het ambacht van Foreest ten behoeve van zijn oom Willem van Foreest.²²⁴

---

²²⁰ Beschrijving: 1. omschrift: [S']·WILLEM·VA·F[OREEST]
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: een hoekige dwarsbalk.

²²¹ Hoek, Leenkamers Wassenaar (1978), blz. 205 (leen 118).

²²² Kort, Leenkamer Polanen-1 (1997), blz. 710 (leen 20).

²²³ Hoek, Grafelijke lenen in Akkersdijk (1983), blz. 142 (leen 21B).

²²⁴ Kort, Grafelijke lenen in Rijnland-2 (1989), blz. 474 (leen 313).

Bijlage

Transcriptie van oorkonden ontleend aan het Cartularium van het Kapittel van Naeldwijk, inv.nr. 73 E 38 (Koninklijke Bibliotheek te Den Haag).

1. fol. 17v, d.d. 16-8-1323 (1323, des dinxtaghes na onser Vrouwen daghe te wtgaende oeghest)

Boudijns testament van Naeldwijk haer Heynrix broeder van Naeldwijk

Item hoorde tot personaelscip voirsch. ende Boudijn van Naeldwijk daer toe besparc een deel testament daer in verleden naer wijst ende sceel of gheweest heeft ende ghesceiden wort met enen brieve. Ende die copie volgher hier na ende die principael brief leit in den Capittel.

Allen den ghenen die dese letteren zullen zien jofte horen lesen orconde ic Heynric vander Woert dat ic met eersamen luden den deken ende capittel der kerke van Naeldwijk over een ben ghedraghen alle van twijste die wi onderlinghe hadden roerende van Boudijns testament van Naeldwijk, in deser manieren dat ic desen voirschreven deken ende capittel van Naeldwijk hebbe ghegheven ende gheve met desen letteren ewelijc vrijlic te behouden zonder weder roepen van yemande in eyghendom dat lant gheheelijc ende al dat Riemade gheheten is. Alsoe dat van desen lande jaerlix zullen hebben die kerke van Naeldwijk x pond Hollants, die Heylighe gheest ter selver kerken vi pond ende die coster ter selver kerken iiii pond ende al dat daer over loept zullen hebbendese voorgheoemde deken ende capittel der kerke van Naeldwijk voirsch. Ende om die mere zekerhede zo hebbe ic ghebeden edelen luden ende wilen min heer Willaem van Naeldwijk ende Willaem vander Woert, minen broeder, dat si in kennessen deser dinghe desen brief mede bezeghelt hebben. Ende wi Willaem van Naeldwijk, ridder, marscalc van Hollant, patroen der kerke van Naeldwijk voirsch. ende Willaem vander Woert, oerconden ende kenen met desen selven brieve dat beide partyen voirsch. alsoe deken ende capittel metten kerckmeesters, Heulich gheest meesters ende coster der kerke van Naeldwijk voirsch. vander ene ziede, ende Heynric vander Woert voirsch. vande andere ziede, met desen voirschreven voerwaerden ende ghifte hem wle ghepayet heten ende hi hier mede al twijst of ghelaten hebben. In oerconde desen brieve bezeghelt overmids Geynricx bede ende voerzeghelinghe vander Woert voirsch. met onsen zeghelen. Ghegheven int jaer ons Heren An^o M^oCCC^o ende xxiii des dinxtaghes na onser Vrouwen daghe te wtgaende oeghest.

2. fol. 115, d.d. 4-3-1381

Capitulu sextii J.

Sequitur. Registrum nobilem de Woert, domino Wilhelmi de Woert (met een andere hand: ambochtshere te Naeldwijk) et Sophye uxoris.

Sequitur. Copia.

Item Joncfrou Willaem vander Word haren Gherijt Bartouts tochter van Heemskerke doe cond allen luden dat ic ghesien hebbe ende horen lesen enen brief mit Willaems zeghel vander Woerd die mijn out oem was onghecansleert ende onghecansleert spekende van woerde te woerde als hier na ghescreven staet:

‘Wi Willaem vander Woerd, ambochtshere te Naeldwijk, welx cond ende kenliken alle denghenen die desen brief zullen sien of horen lesen, dat ic hebbe ghegheven ende gheven den ghemenen Capittel te Naeldwijk een pont Hollants jaerlix renten, welc staende voer mire ouders ziele ende twalef scellinghe tsiaers die mijn wijf (in de kantlijn: (even)als die vrouwe vander Made) besprac den voerghenoemden Capittel. Ende tien scellinghe iaers die ic gheve in rechten testamente na mire doot in eenre eweliker memorien onser alle jaerrecht mede te doen. Ende dese voerghenoemde jaerlixen renten bewise ic ende besette op dat lant in die Noordinghe, welc lant Jan die Olislagher in huurwaer heeft. Ende om dat ic wille dat dit stade ende vaste

blive ende dit voertga heb ict bezeghelt mit minre zeghele. Ghegheven int iaer ons heren duser driehondert ende sesse ende dertich des anders daghes na Sinte Pieters daghe ingaende Oest' (= 2 augustus 1336).

Welke renten voirscreven ic verleit ende verset hebbe bi consent ende wille des dekens ende des ghemeens Capittels te Naeldwijn in alzulker vormen vestichert ende testaments ghelden dattet ghestaen heeft to desen daghe toe op een stucke lants van vierdalf morghen luttel min of meer die ghelegghen siin inden ambochte van Naeldwijn ende nu ter tijt Floerkijn tsMolenaers soen bruuct ende siin susteren op wonen, welc lant belegghen heeft opt westende die hofsteden bi Vriesen Putte ende een stucke lants dattet Joncfrouwe vander Woerd was, op die noortzide Joncfrou Willaem vander Woerd voerscr., opt oestende Willaem van Naeldwijn mit eene stucke lants dattet Vrijtghers hiet, ende op die zuutzide een wech die Willaems van Naeldwijn mit ene stucke lants dattet Vrijtghers hiet., ende vp die zuutzide een wech die Willaems van Naeldwijn is. Ende op dit voirsch. lant so sullen dese renten staen voirsch., die in Willems brief vander Woerd staen, die te samen comen twee ende viertich scellinghe tsiaers eweliken durende. Ende alle jaer te betalen den Capittel voirsch. te Naeldwijn te Voerscoter marct ende te Valkenburch marct mit ghelde of met panden alsoe van lanthuur recht is. Ende omdat ic wille dat dese voerstcreven voirwaerde vaste ende stade blieve ende wel ghehouden wesen van mi ende minen nacomelighen den deken ende ghemeenen Capittel te Naeldwijn ende haren nacomelighen. Ende ic selve ghenen zeghel en hebbe so heb ic ghebeden haren Harberen vander Woerd, minen broeder, ende Willaem van Naeldwijn, minen neve, daet si desen brief voer mi ende over mi bezeghelen willen mit haren zeghelen. Ende wi Harberen vander Woerd, ridder, ende Willaem van Naeldwijn, hebben om bede willen Joncfrou Willaems onse zuster ende onser nichten ende omdat ons alle dese zaken condich sien ende bi ende an ende over gheweest hebben, so hebben wi desen brief bezeghelt met onsen zeghelen. Ghegheven int iaer ons heren duser driehondert een ende tachtich opten vierden dach in maerte.

3. fol. 116, ongedateerd

Sequitur. Heynric testament vander Woerd Willems broeder vander Woerd voirsch.

[a] Item besprac Heynric vander Woerd voirsch. den Capittel tot sire petentien siin jaerrichtijt mede te doen x pond Hollants, ende plach men goet ghelt ofte ontfaen. Ende stonden op ses morghen lants, ghelegghen inden ambochte van Naeldwijn, in die Noordinghe, daer Willaem Dirx soen op plach te wonen. Deze x pond goets ghelts voirsch. so losseden Jan Bartolomees soen ende Clemense, siin wijf, ende bespraken daertoe x groet tsiaers tot hare beide petenti. Ende gaver te samen ghelt voir ende wort beleit an lande in Zantambocht, ghelegghen bides abds wael. Aldus selmen die jaerlix ontfangghen die x pond goets ghelts voirsch.²²⁵

Sequitur. Jonfrou Coenegonden testament Heynrix wijf voirsch.

[b] Item besprac Jonfrou Conegont voirsch. den Capittel tot hare petentien haer jarichtijt mede te doen een pont payments tsiaers. Ende si settet op x hont lants, ghelegghen inden ambocht van Naeldwijn, voir Hughe Loens soens. Ende hier of en hadde dat Capittel nie brieve.

[c] Item doen haer Harberen vander Woert ende Jonfrou Willaem siin zuster waeren erfnaem van Jonfrou Coenegonden voirsch. want si was een oudemoeder van hem beiden. Ende haer Harberen wederseide siin aendeel vanden testament voirsch. als x pond iaers. Ende hi en wouder nie gheven, mar Jonfrou Willaem siin zuster heeft hoer x pond iaers toch alle jaer wel betaelt, mar die eyghendom vanden lande daer dat testament voirsch. op besprocken was is voer vry vercoft, ende coft Jan Suncke.

Nota. Jonfrou Willem heeft hoer x pond iaers van Jonfrou Conegonden hore oude-moeder beleit op xi morgen lants. Ut patet in testamento Jonfrou Willems Capitulo Sexta numero v ende iiii.

4. fol. 118v-119, d.d. 25-7-1399 (1399, vp Sinte Jacops dach Apostel).

---

²²⁵ Hierna volgt een nadere toelichting gedeeltelijk in het Latijn.

Sequitur. Testamentii Joncfrouwen Willaems vander Woert heeren Gherijts Bartouts dochter van Heemskercke.

Inden name des vaders des zoens ende des heylich gheest amen, want niet so seker en is als die doot ende niet so onseker als die vri des doots so is hi wijs die altoes voirsiet dat in ewenlike met goeder voirsiennicheyt mach sterven. Hierom heb ic Joncfrouwe Willaem vander Woert heeren Gherijts Bartouts dochter van Heemskercke bi rade goede lude mijn testament ghemaect inder manieren als hier na ghescreven staet. Ten eersten so bewise ic ende versette zulk testament als Willaem vander Woert, ambochtshere tot Naeldwyc, voer hem ende voir Joncfrouwe Sophyen, sijns wijfs, ende voir der Vrouwen vander Made, als twee ende viertich scellinghe tsiaers gheset ende gheordineert hadde den Capittel tot Naeldwyc met sinen brieven. Ende voirt bi consent des collators, dekens ende ghemeen capittels verleit ende verset worden op een stucke lants van vierdalf morghen, luttel min of meer, die gheleghen siin inden ambocht van Naeldwijck, ende Floerkijns Moelenaers zoens zusteren op wonen, na inhoud der brieven die vande voirschr. testament bezeghelt zyn. Dese twee ende viertich scellinghen iaers voirschr. ende tien scellinghen iaers die Joncfrou Conegont vander Woert, mijn oude moeder, den Capittel voirschr. maecke tot petentien, die bewise ic ende besette jairlix te ontfaen op elf morghen lants, luttel min of meer, ende Heynric Gheryts zoen nu ter tyt van mi bruuct. Item bespreec ic voir heeren Gherijt Bartout van Heemskercke, mijn heren ende mijns vader, ende der Joncfrouwen van Vinkenbroec, sijns wijfs mire moeder, Heynric vander Woert, hoor soens, mijns broeder, ende voir mi den Capittel voirschr. onser alre jarichtijt mede te doen tot petentien viertich groot payments tsiaers. Ende hier voir sel dat Capittel jairlix singhen op ons jarichtijt een vigeli met neghen lessen des avonds, ende des morghen misse doen ende tot onse grave te gaen als ghewoenlic is inden Capittel voirschr. Voirt so bespreec ic den Godshuse tot Naeldwyc een pont payments tsiaers ende hier voir sel die kerke jairlix doen ontsteken op ons jarichtijt neghen was keerssen des avonds ter vigelien ende des morghenmisse doen ende tot onsen grave te gaen als ghewoenlic is inden Capittel voirschr. Voirt so bespreec ic den godshuse tot Naeldwyc een point payments tsiaers. Ende hoer voir die kerke jairlix doen ontsteken op ons jarichtijt neghe was keerssen des avonds ter vigelien ende des morgheins ter missen. Voirt so bespreec ic den Heylighen gheest tot Naeldwyc viertich groot payments tsiaers te deelen aen witten brode vp ons jarichtijt. Voirt bespreec ic den Capittel voirschr. drie pont payments tsiaers maect omtrent twe penninghen daghen. Ende hier voir sel die Cureyt des Capittels voirschr. of een ander canonic in sire stat alle daghe gaen tot minen grave ende mire zielen ghedencken met enen salme (= psalme) (..)isere (?) mei deus ende met eenre collecten. Ende dese voirsc. drie pont siaers metter memori voirschr. sellen staen tot ewighen daghen. Voirt so bespreec ic Machtelt, dekens dochter, vijf pont payments tsiaers tot haren live. Ende alle dese voirschr. jaerlixen renten bewise ic ende besette jaerlix te ontfaen vp zulk lant voirschr. als Heynric Gheryts zoen nu ter tijt van mi bruuct. Voirt waer dat zake dat mijn erfnaem of yement die anden lude voirschr. met rechte in best(...)quie (?) dese renten voirschr. lossen wouden die souden elc pont jairs lossen met twalif ponden ende metten beloep der versenen renten naden beloep vanden jair te rekenen elc jaer ut ende in te gaen tot kerssavont ende tot onser vrouwen lichtmisse. Want die betalinghe vanden renten voirschr. sel wesen op die tijt voirnoemt. Voert bespreec ic an ghelde eenen te betalen Beatrisen, mire nichten, Heynric dochter vander Woert, vyftich pont payments also verre als si hylie doet bi harer vader ende haren vrienden. Item alren paer broeders vanden vijf biddende oerden drie scellinghen eenen te betalen. Item Sinte Martijn vijf scellinghen an ghelde. Iten den prochy paep vijf scellinghen an ghelde. Item elc van den anderen heeren drie scellinghen. Iten den coster drie scellinghen. Voirt bespreec ic Jonfrou Jutten, die hoffstede, daer si nu ter tijt op woent tot horen live. Item Jocfrou Jutten ende Machtelt, dekens dochter, al mijn cleder die tot minen live horen sonder mijn bonte koeyke. Item Nyesen, mire maegt, mijn bonte koeyke sonder voeder. Ende om dat ic wille dat dit testatment vaste zeker ende ghestade blive, ende ic selve ghenen zeghel en hebbe so heb ic ghebeden Heeren Niclaes vanden Poel, cononic ende cureyt tot Naeldwyc, ende Philips Nachtegael, scout ter selver stede, dat si desen brief voir mi ende over mi bezeghelen willen met horen zeghelen. Ende wi heer Niclaes, canonic ende cureyt, ende Philips, scout, voirschr. hebben om bede willen Jonfrouwen Willaems vander Woert voirschr. desen brief wthanghende bezeghelt met onsen zeghelen. Ghegheven int jaer ons heeren dusent driehondert neghen ende tneghenticht vp Sinte Jacops dach Apostel.

5. Arnoud, domdeken van Utrecht, en Jan, abt van Sint Pauwel, tot Utrecht, geven een vidimus, d.d. 23-3-1304.²²⁶

Wy Arnout, domdeken tot Vtrecht, ende wy Jan, abt van Sente Pauwels tot Vtrecht, orcunden, dat wy sagen brieven der graven van Hollant de met sijnen segele besegelt ware, daer dese woert in gescreven stunden: Wi Jan, grave van Hollant, van Zeelant, ende heere van Vrieslant, maken cont ende kenlic allen etc., dat voor ons quamen, de broeders van Sente Jehans huse des Hospitaels van Vtrecht, vander een sijde, ende Gheraerd vander Mye, vander andere sijde, ende bleven op onsen seggen als van sulcken goede of lande als gelegen is in onse lant van Woerden, ende daer sij onderlinghe om getwist hebben etc. In orconde deser brieve gegeven op den Meij dach int jaer o.h. MCC tnegentich ende acte in den Hage, ende wij Arnout, deken, ende Jan, abbet, voorgnt. zegelegn desen brieve met onsen zegele. In orconde der wareijt. Gegheven int jaer ons h. MCCC ende viere des manendaghes na Sonnendach datmen singet Circumdederunt me.

Onder hangen 2 langwerpige segelen van groenen wasse des dekens contrasegel als hier vuytgemaeft, ende int ader was een sittende abt vuytgedruet.

In dorso: Mie in parochia de Oudewater de terra d'ca Wilgenhagen.

6. Willem van der Woerd, ambachtsheer van Naaldwijk, en Hendrik van Woerd, zijn broer, bevestigen goederenruil, d.d. 30-6-1330.²²⁷

Alle doen wij verstaen Willam vander Woert, ambachtshere van Naeldwijck, ende Henrick vander Woert, sijn broeder, dat voor ons quam br. Henrick (Cocke), Commandeur vanden Hoffdycke, ende uutwisselen vier mergen lants die gelegen sijn inden ambachte vander Liere bij haren Willems lande van Duvenvoird, die den huse vande Hofdijcke ende Heren vanden Duijsche huijse eijgelick toebehoren, jegens Gerrit Baecke omme iii½ margen lants met hofsteden etc. Ende opdat dese dingen vaste ende stede blijven zo hebben wij Willem ende Henrick voorgenoemt omme bede der Commandeur ende Gerrit voorschr. onsen segelen aen desen brief gedaen ende ic Gerrit Baecke voornt. omme dat alle dese dingen geschiet sijn als voorgescreven ende omme de meerseeckerheijt, so heb ic mijnen segel aen desen brief gehangen met Willem ende Henrick vander Woert voorseijt etc. Gegegeven int jaer ons heeren 1330 des naesten daghes na S. Pieters d. ende S. Pauwels. Het derde schijnt gebroken.

---

²²⁶ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 12, fol. 23v, d.d. 23-3-1304.

²²⁷ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 12, fol. 37v-38, d.d. 30-6-1330.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

L.Ph.C. van den Bergh, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland, eerste deel* (Amsterdam/'s-Gravenhage, 1866). [Van den Bergh, OHZ I]

L.Ph.C. van den Bergh, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland, tweede deel* (Amsterdam/'s-Gravenhage, 1873). [Van den Bergh, OHZ II]

J.W. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten van oorkonden betreffende de Bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht, 1937). [Oorkonden Bisschoppen]

W.G. Brill, *Rijmkroniek van Melis Stoke* (Utrecht, 1983). [Rijmkroniek van Melis Stoke]

P. Ernsting en J.D. Winsemius, *Regesten van oorkonden en akten voorkomende in de registers van de heren van Putten en Strijen* ('s-Gravenhage, 1969). Provinciale Inspectie der Archieven in Zuid-Holland.²²⁸ [Oorkonden Putten en Strijen]

C.B.Ch. van der Feen, Bijdrage tot de geschiedenis van de Heeren van Abbenbroek en hun aanverwante geslachten, de Heerlijkheid Abbenbroek en de vicarie op het altaar van Sint Lucas in de N.K. te Delft, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 36 (1918). [Van Abbenbroek]

H.A. van Foreest, *Het oude geslacht Van Foreest* (Assen, 1950). [Van Foreest]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis*.
Deel I (Utrecht, 1875). [Rekeningen I]
Deel II (Utrecht, 1876). [Rekeningen II]
Deel III (Utrecht, 1878). [Rekeningen III]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche huis*.
Deel I (Utrecht, 1879). [Rekeningen IV]
Deel II (Utrecht, 1880). [Rekeningen V]

Jan van Helmont, *Gelre B.R. Ms. 15652-56*. (Leuven, 1992). Een zwart-wit reproductie van het wapenboek Gelre met inleiding en registers. [Wapenboek Gelre]

C. Hoek, Register van de Heilige Geest te Naaldwijk, in: *Jaarboek van Ons Voorgeslacht*, deel 4 (Rotterdam, 1961). [Heilige Geest Naaldwijk]

C. Hoek, Repertorium op de lenen van de Hofstad van der Wateringe, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 21 (1966). [Leenkamer Van der Wateringe]

C. Hoek, Repertorium op de Grafelijke lenen in Maasland, 1258-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 25 (1970). [Grafelijke lenen in Maasland]

---

²²⁸ Niet uitgegeven. Een exemplaar is op de bibliotheek van de vereniging aanwezig.

C. Hoek, De leenkamers van de Heren van Wassenaar, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 33 (1978). [Leenkamers Wassenaar]

C. Hoek, Repertorium op de grafelijke lenen te Akkersdijk, Berkel, Pijnacker en Ruiven, 1266-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983). [Grafelijke lenen in Akkersdijk]

C. Hoek, Repertorium op de grafelijke lenen te Delft, 1268-1648, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 39 (1984). [Grafelijke lenen in Delft]

C. Hoek, Repertorium op de grafelijke lenen te Capelle a/d IJssel, Moordrecht en Nieuwerkerk, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Grafelijke lenen in Schieland-1]

C. Hoek, Acten betreffende De Lier, Maasland en Schipluiden, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991). [Akten De Lier]

B. de Keijzer, De datering van het 'Oude register van Graaf Florens' II, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 69 (2014). [Het oude register]

L.J. van der Klooster, De Oude Hofstede te Sassenheim en haar bewoners, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 76 (1959). [Van Sassenheim]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]

Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).

Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).

Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).

Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

J.C. Kort, *Het archief van de Heren van Voorne, Burggraven van Zeeland, 1272-1371* ('s-Gravenhage, 1972). [Van Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne, 1199-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 32 (1977). [Leenkamer Voorne]

J.C. Kort, Repertorium op de Grafelijke lenen in Rijswijk, 1281-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 39 (1984). [Grafelijke lenen in Rijswijk]

J.C. Kort, Repertorium op de Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 42 (1987). [Grafelijke lenen in Rijnland-1]

J.C. Kort, Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989). [Grafelijke lenen in Rijnland-2]

J.C. Kort, Grafelijke lenen in Rijnland, 1222-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 45 (1990). [Grafelijke lenen in Rijnland-3]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Polanen in Rijnland en omstreken, 1320-1649/75, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Leenkamer Polanen-1]

J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de abdij Egmond, 12^e eeuw-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 53 (1998). [Leenkamer Abdij Egmond]

J.C. Kort, Naaldwijk en zijn heren tot 1506, in: *Naeltwick, 1198-1998* (Naaldwijk, 1998). [Van Naaldwijk]

Frans van Mieris, *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, beginnende Met de eerste en oudste Brieven van die Landstreeken, en eindigende met den dood van onze Gravinne, Vrouwe Jacoba van Beyere, in 4 delen* (Leyden, 1753-1756). [Van Mieris]

P.L. Muller, *Regesta Hannonensia. Lijst van Oorkonden betreffende Holland en Zeeland, 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken* ('s-Gravenhage, 1882). [Regesta Hannonensia]

S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]

Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).

Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).

Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).

Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).

Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)

S. Muller Fz., Het oudste register van Graaf Florens, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 22^e deel (1901). Opnieuw uitgegeven door H. den Hertog en B. de Keijzer, waarnaar in deze publicatie verwezen wordt, in de reeks *Hollandse Bronnen*, deel 4 (Rotterdam, 2009). [Het oudste register]

H.K. Nagtegaal, *Wapenboek van het Hoogheemraadschap van Delfland* (Rotterdam, 2010). Een uitgave van de *Hollandse Vereniging voor Genealogie*. [Hoogheemraadschap Delfland]

J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoriés des Pays-Bas et des Pays Avoisinants. Recueil historique et héraldique*. Deel I en II (Bruxelles, 1898), deel III (1900), deel IV (1901). [Sceaux Armoriés]

F.J. van Rooijen, Het register van het Kapittel van Sint Adriaan te Naaldwijk, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991). [Kapittel Sint Adriaan]

H.J. Smit, *Rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1924). [Rekeningen VI]

Deel II – nalezing (Utrecht, 1929). [Rekeningen VII]

Deel III – inleiding (Utrecht, 1939). [Rekeningen VIII]

A.J. van der Valk, Repertorium op de grafelijk lenen in 's-Gravenzand, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983). [Grafelijke lenen in 's-Gravenzande]

A.J. van der Valk, Repertorium op de grafelijke lenen in Naaldwijk, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 39 (1983). [Grafelijke lenen in Naaldwijk]

A.J. van der Valk, Repertorium op de grafelijke lenen in Wateringen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983). [Grafelijke lenen in Wateringen]

A.J. van der Valk, Repertorium op de grafelijke lenen in Monster, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 39 (1983). [Grafelijke lenen in Monster]

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl).